

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Explanatio In Psalmos

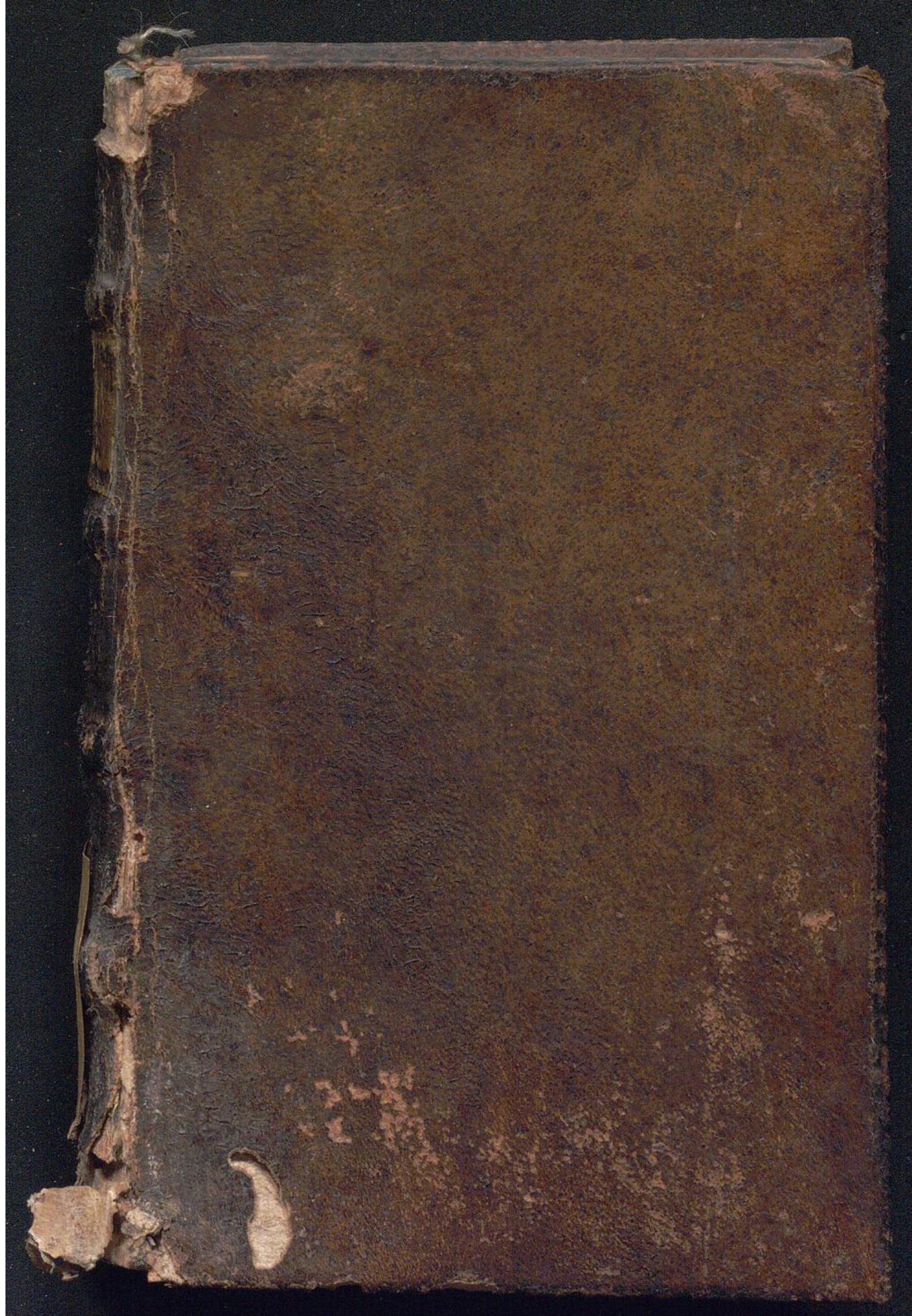
Complectens Psalmos à 126 ad 150

Bellarmino, Roberto Francesco Romolo <Heiliger>

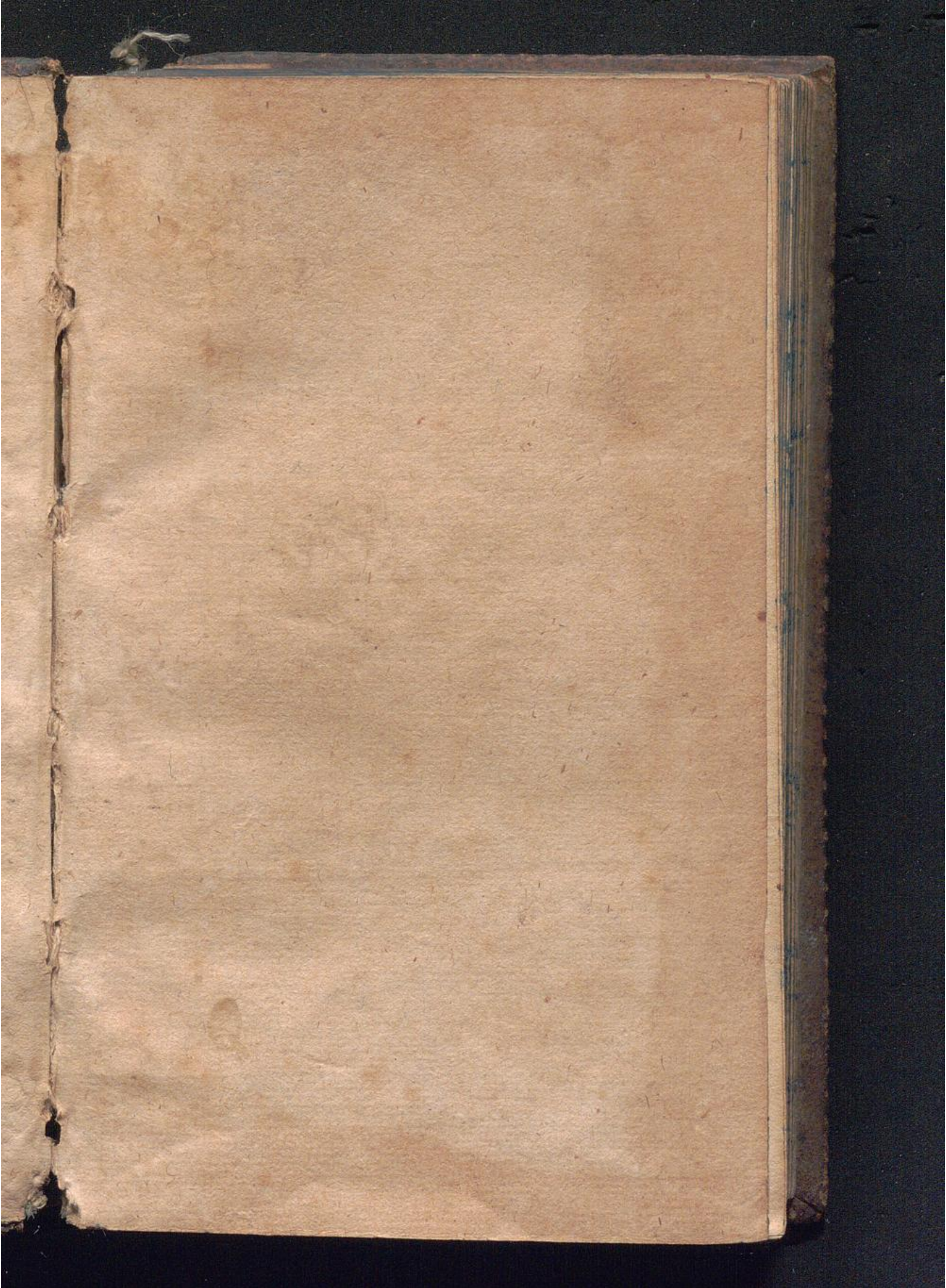
Dusseldorpii, 1765

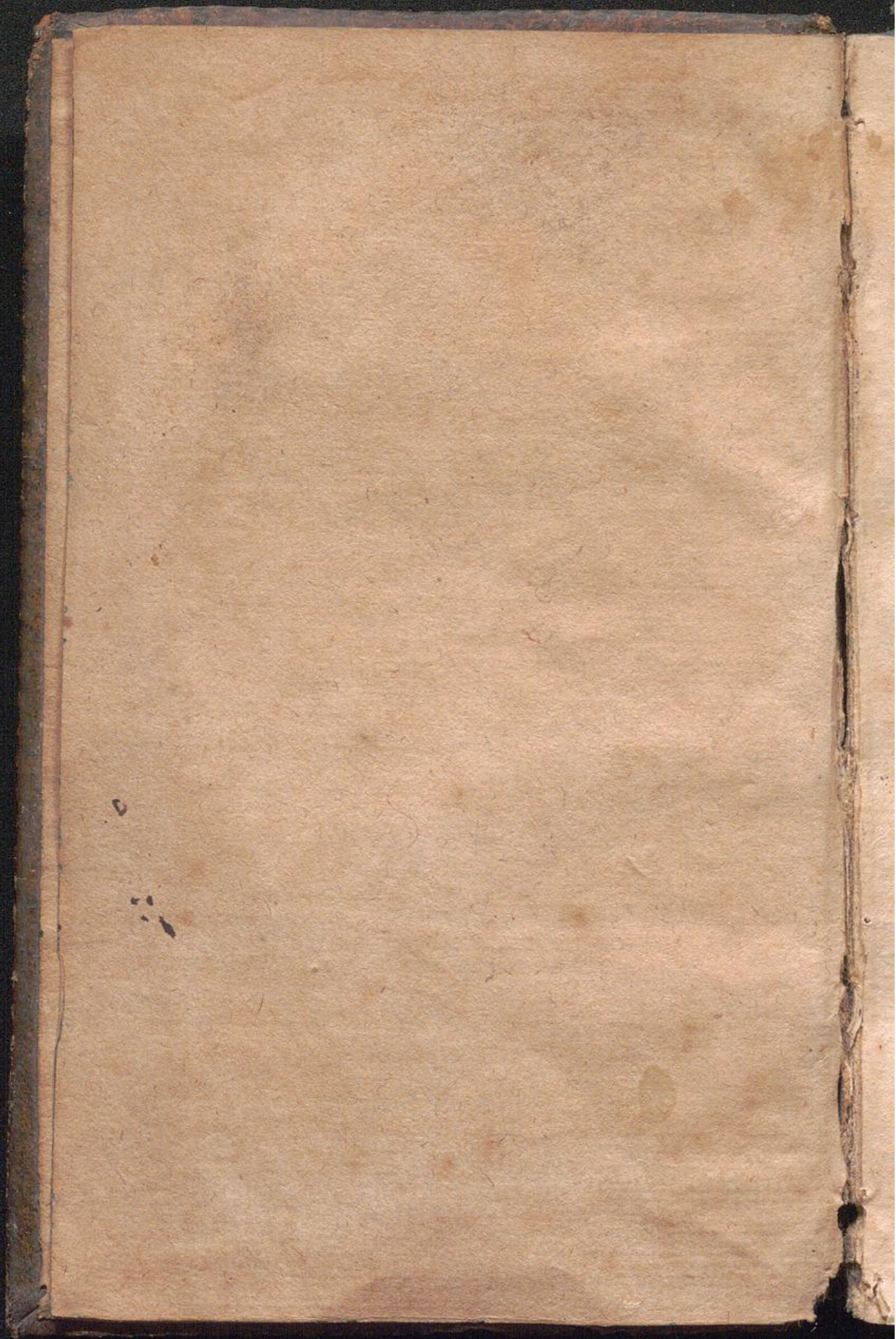
VD18 15558428-001

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53443](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53443)

Th 3472

PSALMUS CXXVI.

Titulus, & argumentum: *Canticum graduum Salomonis.*

Psalmus etsi obscurissimus sit; probabilior tamen videtur esse expositio græcorum S. S. Chrys. Theodoret. Euthym., quod nempe pertineat hæc prophetica exhortatio, sive admonitio ad populum Hebræorum post reditum è captivitate Babylo-nicâ, dum laborabant in ædificandâ domo Dei, & restaurandâ urbe Jerusalem, & à vicinis gentibus toto ferè illo tempore vexabatur, & impediabatur. Congruit titulus, qui Salomoni tribuitur: nam ipse prior ædificavit domum Domini, & civitatem Jerusalem amplificavit, & multis bonis replevit. Ipse igitur commodè introdu-citur, qui admoneat Zorobabelem, qui fuit quasi alter Salomon, quomodo se gere-re debeat in domo, & civitate reædifican-dâ, custodiendâ, & amplificandâ.

Altiore sensu verus Salomon, h. e. pa-cificus, Christus, qui est pax nostra, jux-ta Apostolum, admonet eos, qui ad veram pacem aspirant, & aspirando ascendunt de valle lacrimarum ad visionem pacis, Jeru-salem

salem Cælestem, quomodo debeant ædificare, & custodire domum, sive civitatem Ecclesiæ: tum etiam unusquisque sibi per bona opera domum ædificare in Cælo, eamque custodire, ut ad eam suo tempore feliciter inhabitandam, perpetuòque possidendam ascendat.

¶ 1. Nisi Dominus ædificaverit domum, in vanum laboraverunt, qui ædificant eam.

Hæc dicuntur Judæis ædificantibus templum, dum infeliciter opus procedebat, impredientibus vicinis gentibus, 1. Esdr., monenturque, ut non solum manibus operentur, sed etiam corde, & ore Deum invocent, & in ejus adjutorio præcipuè fidant. Idem dictum sit animarum Curatoribus, & cuivis pro salute suâ æternâ laboranti.

¶ 2. Nisi Dominus custodierit civitatem, frustra vigilat, qui custodit eam.

Urbs Jerusalem non tantum reædificanda, sed simul custodienda, erat, 2. Esdr.: nam gentes vicinæ non solum impedire conabantur ædificationem, sed & demoliri, quod erat ædificatum: & ideo filii Israel unâ manu gladium tenebant, alterâ

alterâ faciebant opus; & multi eorum dispositi ad custodiendum, perpetuas agebant excubias. Sed nihilominus tot vigiliis suis nihil profecissent, nisi Dominus civitatem custodire voluisset.

N. 3. Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.

Alloquitur filios Israel, qui præ nimîâ sollicitudine ante lucem opus ædificationis aggrediebantur. *Vanum est vobis ante lucem surgere* ad opus ædificationis, nisi scilicet Dominus *ædificaverit domum*, vel *custodierit civitatem*, & ideo confidentes in Domino, & illum assiduè invocantes, post nocturnam, ac necessariam quietem *surgite* ad opus, qui in angustîâ, & oppressione jam vivitis ob infestationem continuam inimicorum. Sensu altiori: Vos Præpositi Ecclesiæ, & singuli fideles, *Vanum vobis est ante lucem surgere & totum tempus consumere in ædificatione*, vel custodiâ domûs aut communis, aut particularis: *Surgite* ad opus, *postquam sederitis* vacantes quieti contemplationis, & orationis, qui præ desiderio patriæ Cælestis assiduè gemitis: *Fuerunt mihi la-*

crimæ panes die, ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, ubi est Deus tuus?

℣. 4. Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hæreditas Domini, filii; merces, fructus ventris.

Post admonitionem addit consolationem, prædicens, fore, ut post præsentibus tribulationes det Dominus pacem, & quietem populo suo, & tunc filios Israel manifestè futuros Dei hæreditatem, & potentissimos, atque fortissimos, ut nullos deinceps hostes passuri sint. Altiori sensu: cum post varios labores, & certamina dederit Deus omnibus dilectis suis, tam Præpositis Ecclesiæ ædificatoribus, quàm privatis fidelibus domum sibi per bona opera ædificantibus, *somnum* bonæ mortis, tunc apparebit in die iudicii, quòd dilecti transibunt in æternam Dei possessionem, & hæreditatem: & iidem filii erunt merces Christi, qui est *fructus ventris*, quia salus electorum est Christi merces: ipse est enim, qui gratiam, & gloriam electis suis patiundo, & moriendo promeruit.

℣. 5. Sicut sagittæ in manu potentis, ita filii excussorum.

Decla-

Declarat potentiam filiorum Christi, qui sunt ejus hæreditas, & merces, ac dicit fore potentissimos, quales sunt sagittæ in manu viri robustissimi, quæ maximo impetu jaciuntur, & omnia perrumpunt. Loquitur autem de spirituali potentiâ servorum Christi, quæ non minùs cernitur in actione, quàm in passione: nam cum instar tonitruï, & fulguris terrefaciunt, & convertunt infideles ad fidem, vel peccatores ad pœnitentiam efficaciam prædicationis, splendore sanctitatis, miraculorum virtute; & quando tormenta omnium generum incredibili patientiâ, & fortitudine ad mortem usque decertantes pro fide, & pietate tolerant, quid sunt aliud, nisi *sagittæ in manu potentis*? Sed cur filii isti tam fortes dicuntur *filiï excussorum*? Quia filii sunt hominum ejectorum, & expulsoꝝ à Mundo, quasi quisquilliæ, & rejectamenta; nempe filii Prophetarum, & Apostolorum. De Prophetis lege *ad Hebr. C. II. à v. 36.*; de Apostolis *1. Cor. 4. à v. 9.* Et tamen isti ita excussi, & rejecti, fortissimi fuerunt, & de Mundo, & de Dæmonibus mirabiliter triumpharunt. Ho-

rum filii sunt omnes electi, qui *sicut sagittæ in manu potentis* hostes vulnerârunt, & vicerunt.

℟. 6. Beatus vir, qui implevit desiderium suum ex ipsis; non confundetur, cum loquetur inimicis suis in porta.

Concludit per Epiphonema acclamando ipsi Domino Christo. Verè felix est ille Christus, quia perduxit ad finem desiderium suum, quod erat videnti salutem, & gloriam filiorum suorum, pro quibus tam multa fecit, & pertulit: & ideo in ultimo iudicio, quod exercebitur in amplissimâ portâ, h. e. in conventu totius Mundi, *non confundetur, cum loquetur inimicis suis* Dæmonibus, & hominibus iniquis, sed eos potius confundet, & convincet injustitiæ in persequendo Ecclesiam.

PSALMUS CXXVII.

Titulus: *Canticum graduum.*

Argumentum est *exhortatio ad pietatem propositâ ingenti mercede Virtutis.*

℟. 1. Beati omnes, qui timent Dominum, qui ambulant in viis ejus.

Docet

Docet redeuntes à captivitate, quomodo se gerere debeant, si nolint iterum in captivitatem reverti, sed semper frui bonis Jerusalem. Doctrina etiam pertinet ad peregrinantes à patriâ Cælesti, & ad eam redire festinantes. *Omnes* omnino, nullo excepto, tunc solùm verè erunt *beati*, h. e. fortunati, hilares, contenti, si Deum offendere formidaverint, & eo timore muniti, à Dei gratiâ, quæ fons est omnium bonorum, nunquam exciderint. Signum autem sancti hujus timoris est, si in præceptis ejus ambularint.

V. 2. Labores manuum tuarum quia manducabis, beatus es, & bene tibi erit.

Primam felicitatem communem Hebræis, & Christianis ponit, non in magnis divitiis, sed in eo, quòd fruantur iis bonis, quæ justo labore manuum acquisierint. Verùm cùm contingat, justos spoliari bonis, esurire &c., sensus altior erit: nunc *manducabis laborem*, h. e. de gaudio laboris, & tribulationis reficieris; postea verò de fructu ipso laboris, h. e. de præmio bonorum operum saginaberis; & ideo nunc *beatus es in spe*, & postea *bene tibi erit in re*.

¶ 3. *Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ.*

Altera felicitas timentis Deum est, quòd si fortè uxorem ducere voluerit, unam tantùm ducet, eamque non ad libidinem explendam, sed ad filiorum procreationem. Vide *Tob. C. 6. à v. 18. & C. 8. v. 9.* *Uxor tua*, non uxores, non concubinæ tuæ, *sicut vitis abundans*, h. e. multos pariens filios, ut vitis fœcunda multos racemos, *in lateribus domûs tuæ*, h. e. intus manens, ut modesta, & pudica, & curam domûs interioris habens, dum vir de his, quæ foris sunt, cogitat. Altiori sensu promittitur fœcunditas spiritalis: nam viri Sancti non solùm patres, sed etiam matres sunt eorum, quos ad fidem, vel pœnitentiam convertunt: patres sunt prædicando verbo, vel exemplo; & matres gemendo pro eis, & orando.

¶ 4. *Filii tui sicut novellæ olivarum in circuitu mensæ tuæ.*

Tertia felicitas est educatio filiorum: viri enim timentes Deum, & ambulantes in viis ejus non tantùm filios multos, sed etiam bonos, & bene moratos habebunt, quos

quos ab infantiâ docebunt timere Deum,
& ambulare in viis ejus. *Filii tui* simi-
les erunt arbusculis optimis, quales sunt
oleæ, quæ semper virent, & fructum
dulcissimum faciunt; non autem similes
erunt rubis, aut spinis, aut sterilibus plan-
tis. Erunt autem *in circuitu mensæ tuæ*,
ut eos omnes simul videns, & cum eis
convivens, & convescens, majorem ex
illis delectationem capias. Quæ omnia
conveniunt etiam in filios spirituales,
quos cum pater Verbo Dei pascit, &
proficere videt, mirificè gaudet, &
cum Apostolo dicit: *Gaudium meum, &
coronæ meæ, sic state in Domino charissimi,*
Philipp. 4.

¶ 5. *Ecce sic benedicetur homo, qui
timet Dominum.*

¶ 6. *Benedicat tibi Dominus ex Sion,
& videas bona Jerusalem omnibus diebus
vitæ tuæ.*

¶ 7. *Et videas filios filiorum tuo-
rum, pacem super Israel.*

Quanta felicitas timentis Deum est,
quòd ita sit à Deo, qui habitat in Sion,
benedicendus, ut videat civitatem suam
Jerusalem abundantem omnibus bonis,
toto

roto tempore vitæ suæ; & videat in eâ civitate filios filiorum similiter beatos, & felices, & denique pacem, quæ omnia bona conservat, & custodit, stabilem videat super populum Israel. Altiori sensu describitur major felicitas, nempe æterna: *Ecce, præter omnia, quæ dicta sunt, sic benedicetur homo, qui timet Dominum*, nimirum dicetur illi: *Benedicat tibi Dominus*, non solum de terrâ, temporalia bona tribuens, sed etiam ex monte sancto suo, ex altissimo habitaculo suo, tibi que præstet, ut Deum, in quo sunt omnia bona Jerusalem, videas in æternum. Accedet ad gaudium beatorum, quod non solum visuri sint filios, quos ipsi genuerunt per se Deo, sed & qui per filios spirituales, & per *filios filiorum*, usque ad consummationem sæculi, ad Deum adducti fuerint; de quibus omnibus, tanquam de propriis, & ad se pertinentibus gaudebunt. Demum accedet ad cumulum felicitatis, quod, inimicis omnibus in gehennam detrusis, videbunt pacem firmam, & stabilem, quæ securissimos reddet omnes habitatores Jerusalem usque in æternum.

PSAL-

PSALMUS CXXVIII.

Titulus, & Argumentum: *Canticum graduum.*

In Psalmis gradualibus vicissim Prophetæ nunc deplorat ærumnas peregrinationis, nunc bona patriæ Cælestis laudat, ut tam illæ, quàm ista ad ascendendum, & festinandum hortentur. Quoniam igitur in præcedenti Psalmo multa dixit de bonis Jerusalem; nunc redit ad mala Babylonis, in quâ exules sumus, & peregrini.

℣. 1. Sæpe expugnaverunt me à juven-tute meâ, dicat nunc Israel.

Consolatur se populus Dei in tribulatione positus, quod jam sit assuetus talibus angustiis, & semper, Deo adjuvante, liberatus fuerit. Conveniunt hæc verba Judæis, qui in reædificatione templi, & urbis à vicinis gentibus oppugnabantur; item Ecclesiæ Christi, quæ vix unquam ab oppugnatione Paganorum, vel Hæreticorum, vel falsorum Christianorum respirare potuit. Ait igitur: Populus Dei, qui *Israel* vocatur, non miretur, si ab hostibus oppugnatur, quia nihil novi patitur, sed revocet ad memoriam

riam præteritas angustias, & dicat, sæpe expugnaverunt, h. e. oppugnaverunt *me inimici mei* jam inde à primâ meâ ætate: nam vix nata Ecclesia passa est in Abele persecutionem Caini, ac deinde plurima.

ψ. 2. *Sæpe expugnaverunt me à juventute mea, etenim non potuerunt mihi.*

Dat rationem, cur populus Dei toties ab hostibus sit oppugnatus, nempe quia nunquam prævaluerunt. *Non potuerunt mihi nocere, vel prævalere.* Verissimum hoc esse Ecclesiastica historia testatur.

ψ. 3. *Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores, prolongaverunt iniquitatem suam.*

Idem repetit, sed metaphoricè. *Supra dorsum meum artem fabrilem exercuerunt, utentes dorso meo pro incude.* Porro *prolongatio iniquitatis* est continuatio persecutionis.

ψ. 4. *Dominus justus concidet cervices peccatorum: confundantur, & convertantur retrorsum omnes, qui oderunt Sion.*

Consolatur populum Dei spe propinquæ liberationis. Bono animo esto-
te justî: nam persecutores vestri quidem
injustè

injustè dorsum, seu cervicem vestram nunc premunt; sed paulò pòst *Dominus justus* justè *cervices* ipsorum non premet, sed *concidet*, & in frustra comminuet gladio suo, ut nunquam amplius vobis nocere possint: & tunc demum confundentur, qui antea superbè exultabant, & convertentur retrorsum fugientes, cadentes omnes illi, qui oderunt, & persequuntur populum Dei. Sic concisi sunt à Deo Pharaon, Nabuchodonosor, Balthasar, Antiochus, Nero &c. &c.

✠. 5. *Fiant sicut fœnum tectorum, quod priusquam evellatur, exaruit.*

✠. 6. *De quo non implebit manum suam, qui metit, & sinum suum, qui manipulos colligit.*

Alia est imprecatio, pariter prædictionem notans: Significat enim brevissimam fore persecutorum felicitatem. Hanc comparat cum fœno, sed ne quidem cum campestri, sed cum eo, quod in tectis domorum nascitur, quæ est herba minutissima, & nullius pretii, nullique usui apta; quam idcirco nemo metit, nec in manipulos redigit, sed arescere, & perire permittit. In die judicii vide-

videbimus, viros quondam potentissimos, & ditissimos, qui se domos suas regnis, & imperiis stabilivisse crediderant, abjectos projici in locum totius Mundi infimum; & qui deliciis, & voluptatibus assueti, ne levissimum quidem incommodum ferre poterant, sempiternis cruciatibus addici sine ulla consolatione.

V. 7. Et non dixerunt, qui præteribant, Benedictio Domini super vos: benediximus vobis in nomine Domini.

Quia dixerat, fœnum rectorum non solere meti, & colligi, addit, non futurum etiam, ut messoribus ejus à prætereuntibus benedicatur, quomodo benedici solet messoribus tritici, vel fœni campestris, quod pertinet ad majorem confusionem iniquorum, qui fœno nascenti in tectis comparati sunt. Dicit ergo: Non contigit vobis, nec contingit, ut, qui transeunt per vias, benedicant iis, qui vos metunt: nulli enim vos metent, sed qui tecta purgant, projicient vos in ignem, vel in cloacam. Porro benedictio prætereuntium non ad messorum tantum, sed ipsam etiam messem pertinet: precantur enim prætereuntes, ut copiosa, & matura

matura sit messis. Sic carentia benedictionis redundabit in ipsos impios, quibus non dicetur: *Benedictio Domini super vos*; nec dicetur: *Benediximus vobis in nomine Domini*; sed à Christo dicetur: *Ite maledicti in ignem æternum.*

PSALMUS CXXIX.

Titulus, & Argumentum: *Canticum graduum.*

Hic Psalmus est unus ex gradualibus, quia deplorat miseriam exilii; unus est etiam ex pœnitentialibus, quia docet rationem agendi veram pœnitentiam. Pro defunctis quoque recitari solet in Ecclesiâ frequentissimè, quia si dicatur in personâ animæ in purgatorio detentæ, omnia optimè quadrant: nam & animæ illæ sunt in quodam profundo, & ascendere cupiunt, & expectant misericordiam Dei per Redemptoris nostri pretium. In summâ tria continet, orationem ad Deum, exhortationem ad populum, & prædictionem redemptionis futuræ.

℣. 1. *De profundis clamavi ad te Domine: Domine exaudi vocem meam.*

B

Ora-

Oraturus Deum, hoc, & sequenti
 V. petit audientiam. Incipit à similitu-
 dine hominis jacentis in imâ valle, vel
 in profundo puteo, qui ut audiatur ab
 iis, qui sunt in altissimo monte, mag-
 nâ voce clamare debet: quæ similitudo
 aptissima est; nam licet Deus sit ubique,
 tamen ratione dissimilitudinis peccator
 longissimè distat à Deo: Deus semper
 justus, & beatus, & in altis habitat;
 peccator semper malus, & miser, &
 similis Jonæ, qui cùm Deo noluisset
 obedire, dejectus fuit in profundum
 maris, imò in profundum ventrem ce-
 ti, unde tamen clamans exauditus est à
 Deo. Non ait David de *profundo*, sed
 de *profundis*, duobus scilicet: nam ve-
 rus pœnitens clamare debet ex profun-
 do miseriæ, velut ex valle lacrimarum,
 aut luto fæcis; & ex profundo cordis,
 seu intimâ cognitione propriæ miseriæ.

V. 2. *Fiant aures tuæ intendentes in
 vocem deprecationis meæ.*

Non sufficit, ut quis magnâ voce
 clamet, sed, ut audiatur, requiritur,
 ut is, ad quem clamatur, attendat.
 Deus etsi omnia videat, audiat; si tamen
 non

non facit, quod petimus, quasi alia cogitans, non attenderet ad vocem orantis: ideo David omnino audiri cupiens, non contentus magnâ voce clamasse, rogat Deum, ut dignetur attendere, h. e. admittere preces, & donare, quod petitur.

Ps. 3. *Si iniquitates observaveris Domine, Domine quis sustinebit?*

Captatâ audientiâ, exponit petitionem suam, non nimis audacter, sed cum aliquâ convenienti ratione involutam. *Domine si iniquitates hominum observare volueris, omnes condemnabis;* quod cum non deceat infinitam bonitatem tuam, peto, ut peccata mea mihi condones, & de hoc profundo eruas, in quod me iniquitas sola demersit.

Ps. 4. *Quia apud te propitiatio est. & propter legem tuam sustinui te Domine.*

Vera pœnitentia duo requirit, cognitionem propriæ miseriæ, sinè quâ medicina non quæritur, nec agitur pœnitentia; dein cognitionem misericordiæ Divinæ, sinè quâ cognitione desperatur venia, & pœnitentia inutilis agitur. Ps. 1. 2. & 3. ostendit se planè cognoscere

B 2

pro-

propriam miseriam; jam ostendit se nosse etiam misericordiam Dei maximam. Ait ergo: Licet nemo subsistere possit, si observare velis iniquitates nostras: ego tamen quia novi te ex naturâ misericordem esse, & scio, apud te inveniri propitiationem; & quia tu legem posuisti tibi, ut cum impœnitentibus severissimè te geras, cum pœnitentibus misericorditer, & suaviter, ideo *propter hanc legem tuam sustinui te Domine*, sperans, & exspectans indulgentiam peccatorum.

Ps. 5. Sustinuit anima mea in verbo ejus: speravit anima mea in Domino.

Quod ego facio, omnis populus Dei faciat, nempe speret in Domino, cum in quocunque profundo fuerit: sive peccatis, sive peccatorum pœnis prematur; in Dei adjutorio confidat totâ die à primo manè usque ad noctem. Veteres dividebant noctem in quatuor partes, quarum quælibet continebat tres horas; & dicebantur custodiæ, seu vigiliæ, quia vigiles urbium, castrorum tribus horis vigilando custodiebant urbem, castra, ac tum tradebant alteri offi-

officium vigilandi, & custodiendi. *Custodia* igitur *matutina* est tempus à noctis horâ nonâ (prima noctis hora erat nostra hora sexta vespertina præcedentis diei) usque ad ortum Solis.

✸. 7. *Quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.*

Dat rationem, cur oporteat semper in Deo confidere, & simul prædicit redemptionem generis humani, quæ futura erat per JESUM Christum D. N. Porro redemptio *apud Deum* erat, non apud hominem, qui quidem se peccando vendere, & à Deo Diabolo subjici poterat; redimere tamen, & justitiæ divinæ satisfacere non poterat. Redemptio fuit *copiosa*, quia non tantum redimimur à captivitate, sed & evehimur ad hæreditatem Regni Cælestis.

✸. 8. *Et ipse redimet Israel ex omnibus iniquitatibus ejus.*

Redemptio, quæ erat apud Deum, tum planè manifestabitur, cum redimetur populus Dei, non, ut Judæi carnales exspectant, à potestate Regum temporalium, sed *ab omnibus iniquitatibus suis*. Quæ redemptio jam inchoata, perfe-

Etissimè complebitur in die iudicii, cū liberabimur à peccatis, & à poenis omnibus peccatorum, & à periculo deinceps peccandi.

PSALMUS CXXX.

Titulus, & argumentum: *Canticum graduum.*

David palàm enuntiat humilitatis suæ virtutem, non ut se jactet, sed ut ostendat, se, licet robore, potestate, sapientiâ, & opibus omnibus hominibus sui temporis in Palæstinâ excelleret, tamen non in suis viribus fiduciam unquam posuisse, & ideo debere omnes alios, ad ipsius exemplum, in solo Deo sperare, ut ait v. 5. Psalmus est ex gradualibus unus, quia docet, in quo humilitas vera consistat, & nulla est via securior ad ascendendum humilitate, dicente Domino: omnis, qui se humiliat, exaltabitur.

v. 1. Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei.

Securus Propheta, quòd vera dicturus esset, Deum ipsum alloquitur, quem nemo fallere potest. Dicit autem coram

ram

ram Deo, se vitio superbiæ nunquam fuisse obnoxium, sive cor internum, sive signa oculorum externa considerentur. Multi superbi in corde suo, extrinsecus humilitatem simulant. Multi & supercilio elato, & corde tumido proximos suos contemnunt. David utilis erat humilis corde, sic humilitatem oculis præferebat.

Ps. 2. Neque ambulavi in magnis, neque in mirabilibus super me.

Dixit de superbiâ cordis, & oculorum; nunc addit de superbiâ verborum, & operum. Aliqui jactant, se posse facere, vel fecisse, vel esse facturos majora, & mirabilia, quàm revera possint; imò aliqui præsumunt aggredi, quæ superant vires; primi ambulant, sive ascendunt super se verbis, secundi etiam factis: David in verâ humilitate fundatus ait, ab utroque se abstinuisse.

Ps. 3. Si non humiliter sentiebam, sed exaltavi animam meam.

Ps. 4. Sicut ablactatus est super matre sua: ita retributio in anima mea.

Non contentus Propheta, ipsi Deo, qui corda scrutatur, dixisse, se ab omni

superbiâ semper abhorruisse, idipsum confirmat juramento execratorio, ut tantò major fides ipsius verbis ab omnibus habeatur. Dicit igitur: *Si non humiliter sentiebam de me ipso, sed exaltavi animam meam*; sicut infans recens ablactatus manet in sinu, vel super genua matris suæ, mœstus, & plorans, quia privatus est dulcedine lactis, quæ pro illo tempore summæ deliciæ ipsius erant: sic anima mea privetur dulcedine consolationis Divinæ, quæ meæ potissimæ, ac solæ deliciæ sunt. Quantum sit hoc supplicium, quod sibi Propheta sanctissimus imprecatur, soli intelligunt, qui eodem spiritu repleti gustaverunt, quàm dulcis sit Deus.

Ps. 5. Speret Israel in Domino, ex hoc nunc, & usque in sæculum.

Ex hâc Psalmi conclusione intelligi potest, quò tendat illa humilitatis prædicatio: non enim vir verè humilis propositum habuit se laudandi, sed hortandi populum suum ad spem omnem in solo Deo collocandam. *Speret Israel &c.* Si ego Rex, & Propheta, non me efferre audeo propter potentiam, & sapi-
entiam,

entiam, neque de me ipse præsumo, sed omnem spem meam in Deo collocatam habeo; certè par est, ut populus meus Israel, qui etiam populus Dei est, non se existimet aliquid esse, cùm nihil sit; neque in viribus suis confidat, sed speret in Domino, & non hodie solùm, aut cras, sed omni tempore speret.

PSALMUS CXXXI.

Titulus, & argumentum: *Canticum graduum.*

Psalmum hunc vel Salomon composuit, cùm, ædificato templo, intulit Arcam Domini in locum ei præparatum; vel certè compositum à Davide, sibi que datum ad concinendum post templi ædificationem Salomon cecinit: id patet ex fine C. 6. L. 2. Paralip., tum ex totâ serie hujus Psalmi, ac præcipuè ex v. 10. Continet Psalmus ad literam primò ardentissimum desiderium Davidis ædificandi templum; Secundò petitionem ad Deum, ut stabiliatur Regnum, in domo David, ut sanctificentur ministri Domini, & alia id genus, juxta promissiones antea Davidi à Deo factas.

B 5

ratur

ratur hic Psalmus inter graduales . tum quia cani debebat à populo redeunte à captivitate, ut excitaretur ad imitandum desiderium Davidis, & diligentiam Salomonis in templo reedificando; tum ut admoneatur spiritualis peregrinus, quanto fervore flagrare debeat, in ædificando spirituali templo tum in corde suo, tum in Cælesti Jerusalem.

V. 1. Memento Domine David, & omnis mansuetudinis ejus.

Orat Salomon per merita patris sui. Vult Deus sæpe orari per merita hominum justorum, & sic multa concedere, quæ alioqui minimè concessisset. Mement Salomon solius mansuetudinis, tum quia hæc virtus in Davide potissimum eluxit, tum quia singulariter Deo placet, & facit hominem similem Deo. Illud, *memento*, non arguit oblivionem in Deo; sed significat Deum, si non miseretur filiorum viri justi, ita se gerere, quasi oblitus esset, quid apud se vir ille justus meruerit.

V. 2. Sicut juravit Domino, votum vovit Deo Jacob.

V. 3. Si

¶ 3. *Si introiero in tabernaculum domus meae, si ascendero in lectum strati mei.*

¶ 4. *Si dederò somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem.*

¶ 5. *Et requiem temporibus meis, donec inveniam locum Domino, tabernaculum Deo Jacob.*

Exponit effectum mansuetudinis David, qui cum mitis erat, & humilis corde, indignum putabat, ut ipse haberet domum, & lectum, & Arca Dei non haberet sedem stabilem, templum scilicet, in quo honorificè permaneret. Votum, cujus hìc fit mentio, colligitur L. 2. Reg. C. 7. Porro à ¶ 3. David inducitur loquens, & sensus est: juro, me non intraturum domum meam, ita ut obliviscar domus Dei ædificandæ: *Si ascendero &c.* h. e. juro, me non ascensurum in *lectum strati mei*, ita ut non cogitem de loco templi, ubi propriè Arca Domini requiescat: *Si dederò &c.*, juro, me non dormiturum, nec dormitaturum, ita ut non vigilem circa templum Domini erigendum. *Et requiem &c.* juro, me non compositurum caput ad quiescendum, ita ut quiescam à sollicitudine Domus Domini

mini præparandæ. Quod juramentum, seu votum David fidelissimè implevit. *Vide* 1. Paralip. C. 29. à v. 2.

v. 6. *Ecce audivimus eam in Ephrata, invenimus eam in campis Silvæ.*

Adfert rationem, cur David optaverit templum Domino ædificare, quia Arca Domini sedem propriam, ac stabilem non habebat. Porro cùm ea, quæ hìc referuntur, ante Davidem natum contigerunt, David, vel Salomon hìc non loquuntur in suâ personâ, sed in personâ populi. *Ecce audivimus* à maioribus nostris, Arcam aliquando fuisse in Silo, in terrâ Ephraim; & rursum postea *invenimus*, & vidimus eam *in campis silvæ*; non enim deerant senes, qui ejus rei meminisse poterant. *Vide* 1. Reg. C. 4. & 6.

v. 7. *Introibimus in tabernaculum ejus, adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus.*

Exposito voto, & desiderio patris sui Davidis, reducturus Salomon Arcam in templum à se ædificatum, ait: *Introibimus* &c. hætenus Dominus quasi hospes fuit in variis locis; sed nunc habebit

bebit stabilem domum, & ideo nos *introibimus in tabernaculum ejus* jam erectum in monte Sion, & *adorabimus* conversi ad Arcam sanctam, quæ est scabellum, *ubi steterunt*, ac stare solent *pedes ejus*. Sanctuarium in interiore parte tabernaculi sic constructum erat, ut Arca esset quasi scabellum pedum Domini, & super Arcam esset propitiatorium, quasi sedes Domini, quæ tenebatur à duobus Cherubim.

✠. 8. *Surge Domine in requiem tuam, tu, & Arca sanctificationis tuæ.*

Introducitur Salomon Arcam in templum, poëtico more eum invitat, alloquens Dominum, non ut est in se, sic enim eum Cæli Cælorum non capiunt; sed ut peculiari modo erat in Arca testamenti, quia ex illâ responsa dabat. *Surge Domine* de loco, ubi hætenus quasi hospes habitasti, & ingredi in domum tuam propriam, tu cum throno tuo, & scabello pedum tuorum, quod est Arca, in quâ, & per quam tu ab omnibus, qui illam sciunt, sanctificaris, & honoraris.

✠. 9. *Sa-*

¶. 9. *Sacerdotes tui induantur justitiam, & Sancti tui exultent.*

Introducâ jam Arcâ in templum, orat Salomon primò pro Sacerdotibus, deinde pro Rege, sive pro se: nam ab his dependet salus totius populi: Sacerdotes enim regunt populum in spiritualibus, & Reges in temporalibus. Pro Sacerdotibus duo petit, ut non solum justi sint intus in corde, & animo, sed etiam exteriùs, ut in verbis, & operibus nihil turpe appareat, sed justitia: deinde ut iidem Sacerdotes, qui Sancti tui propriè sunt, seu tibi ad ministrandum dedicati, exultent alacriter laudando te, & sic bene fungantur munere suo. Væ nobis miseris, qui ministerium Altissimi sortiti, tam procul absumus à fervore, quem Salomon in umbraticis Sacerdotibus exigebat.

¶. 10. *Propter David servum tuum, non avertas faciem Christi tui.*

Orat nunc Salomon pro Rege, seu pro se, & ut faciliùs impetret, adducit merita Patris sui David. Propter fidele obsequium, quod tibi præstitit pater meus, dum vixit, non facias, ut ego,
qui

qui patris mei loco unctus sum in Regem populi tui, confusus recedam à te, rejectâ prece meâ, & sic facias me avertere faciem meam à te.

¶. 11. *Juravit Dominus David veritatem, & non frustrabitur eam: de fructu ventris tui ponam super sedem tuam.*

Incipit referre promissiones factas à Deo Davidi patri suo, ut, iis narratis, facilius impetret, quod petit. *Juravit &c.*; rem per se veram ex Dei promissione, certiolem & firmiorem reddidit juramento, & hoc juramentum non faciet irritum; scilicet dabo tibi successorem in Regno filium tuum.

¶. 12. *Si custodierint filii tui testamentum meum, & testimonia mea hæc, quæ docebo eos.*

¶. 13. *Et filii eorum usque in sæculum sedebunt super sedem tuam.*

Juramentum, & promissio finè pœnitentiâ, seu non irritanda est de uno filio, nempe de Christo, cujus Regni non erit finis; sed de aliis filiis promissio est conditionata: *Si filii tui & filii eorum usque in Sæculum*, h. e. perseveranter custodierint *testamentum*, seu fœdus Domini de
non

non habendis Diis alienis, & præcepta mea servaverint, *sedebunt super sedem tuam*, sin minùs, ut factum est, proicientur.

✠. 14. *Quoniam elegit Dominus Sion, elegit eam in habitationem sibi.*

✠. 15. *Hæc requies mea in sæculum sæculi, hinc habitabo, quoniam elegi eam.*

Possent hæc aliquo modo intelligi de urbe Sion terrenâ, ut figura erat Ecclesiæ Christi: elegit enim Deus urbem illam pro tempore, ut esset urbs Regia, & Sacerdotalis, ita ut ibi esset thronus regius, & templum Domini. Sed tamen quia brevi diruenda erat, & evertenda, Regnum ex eâ tollendum, templum incendendum, dicendum est, hæc pertinere ad Ecclesiam Christi, & ipsa est Jerusalem, & Sion. Dominus juravit Davidi, se positurum, & stabiliturum filium ejus Christum super sedem ejus, quæ est *Sion*, seu Ecclesia, quia elegit eam in habitationem suam perpetuam, & de eâ dixit: non deseram unquam hanc Ecclesiam, sed in eâ perpetuò requiescam, quia transferam eam ad perfectam beatitudinem in Cælis, & ibi habitabo

bitabo in eâ, quoniam firmissimo, & æterno decreto elegi eam. Dicitur Deus requiescere, ut ait S. Aug., quando facit nos requiescere; quod fiet, si pars Ecclesiæ peregrinans in terris tandem adjungetur triumphanti in Cælis.

ψ. 16. *Viduam ejus benedicens benedicam, pauperes ejus saturabo panibus.*

Hic ψ. cum sequentibus, promittit civitati David, quæ est Sion, multa bona, quæ utcunque applicari possunt terrenæ urbi, ut figura erat Ecclesiæ, cui illa propriè, & perfectè conveniunt. Primò igitur promittit abundantiam rerum temporalium tantam (benedictio Dei in S. Scripturâ abundantiam significare solet) ut etiam viduæ, quæ solent esse maximè destitutæ, & alii pauperes satiari possint. Sed hæc abundantia in sensu altiori significat copiam cibi spiritualis, verbi Dei, & Sacramentorum, quibus abundant filii Ecclesiæ, ii præsertim, qui sunt pauperes spiritu.

ψ. 17. *Sacerdotes ejus induam salutari, & sancti ejus exultatione exultabunt.*

Alterum bonum sanctæ Civitatis erit, quòd Sacerdotes ejus sanctitate, & justitia

C

tiâ

tiâ conspicui erunt, ut petierat Salomon
 v. 9. Faciam, ut Sacerdotes ejus induantur justitiâ, quæ est salus animæ, sicut morbus animæ est iniquitas. Et *Sancti*, seu Sacerdotes ejus cum alacritate Deum laudabunt.

v. 18. *Illuc producam cornu David, paravi lucernam Christo meo.*

Tertium bonum, & quidem maximum sanctæ Sion erit, quod ibi orietur Regnum David. *Illuc*, græcè, hebraicè *ibi*. Per *Cornu* metaphoricè intelligitur potestas, & excellentia Regia: ut enim cornu est durissimum, & elevatum; ita Regia dignitas est potens, & supereminens. Per *Cornu David* ad literam intellige Regnum Messiae, quod erat inchoandum in Sion, & indè per totum Mundum propagandum. Unde hic v. intelligi non potest de Salomone, & Regno ejus, qui id temporis regnabat, & florebat; hic autem de futuro dicitur, *Illuc producam*, seu faciam oriri, & quasi germinare cornu David: quasi aperte prædiceret everfionem Regni temporalis, quod tunc vigeat, & suscitandum postea in eadem urbe Regnum æternum Messiae.

Illud,

Illud, *Paravi lucernam Christo meo*, dupliciter intelligi potest: primò per *lucernam* potest intelligi Messias, & per *Christum* David: Scriptura enim passim vocat *lucernam*, filium, sive posteros, nam in filiis parentes vivunt, & lucent: vide L. 3. Reg. C. 11. & 15.; & tunc sensus erit: *illic producam cornu David*, quia Davidi, Christo meo *paravi lucernam*, h. e. filium, successorémque ejus Messiam: unde ne illud Ps. 11., *De fructu ventris tui ponam super sedem tuam*, carnales Judæi intelligerent de Salomone, explicatur hoc loco de Messia futuro. Secundò per *lucernam* potest intelligi S. Joannes Præcurzor Domini, vide Joan. C. 5. Ps. 35.; & per *Christum* ipse Messias: cum enim hic venturus erat sine opibus, & comitatu regio, non facile à Judæis expectantibus Messiam, Regem temporalem, agnosci potuisset, nisi præcessisset Joannes, qui singulari suâ sanctitate, & vitæ austeritate omnium oculos in se converteret instar lucernæ in caliginoso loco. Dicit igitur: *illic producam cornu David*, h. e. Regnum æternum Messiae, & jam *præparavi lucernam*, h. e.

Præcurforem, qui erat quasi lucerna,
Christo meo, h. e. Messiae.

Ps. 19. Inimicos ejus induam confusione, super ipsum autem effloreat sanctificatio mea.

Prædicat de futuris Christi inimicis: eos implebo ignominiâ maximâ. Paulò post Christi mortem Romani Judæorum civitatem everterunt; ipsos magnâ strage affecerunt, & eorum, qui supererant, alios vilissimo pretio vendiderunt, alios in publicis ludis bestiis objecerunt: & ab illo tempore gens Judæorum ubique servit, ubique contemnitur: sed in die novissimo non solum Judæi, sed & Pagan, Hæretici, & omnes falsi fratres, qui Christo in membris ejus inimici fuerunt, induentur confusione. Christus autem cum omnibus membris suis induetur gloriâ: nam sanctificatio, seu gratia, quæ in hoc Mundo erat quasi semen in terrâ absconditum, vertetur in gloriam, & emittet flores incredibilis pulchritudinis.

PSAL-

PSALMUS CXXXII.

Titulus, & argumentum: *Canticum graduum.*

Compositus videtur Psalmus, ut à Judæis caneretur, dum, post reditum à captivitate, & reædificatâ urbe, ac templo, cœperunt simul pacificè habitare, remoto schismate, quod erat ante captivitatem inter Regnum Israel, & Regnum Juda. Convenit etiam multitudini, E.g. Cœnobiis, ubi viget concordia, & communio. Sed potissimum locum habet in Cœlesti patriâ, ubi, finitâ peregrinatione, omnes sunt consummati in unum, Joan. 17., & ubi Deus est omnia in omnibus, 1. Cor. 15.

Ps. 1. Ecce quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum.

Vox est eorum, qui jam experiri cœperunt utilitatem, & gustare dulcedinem perfectæ charitatis; quæ duo bona in concordia, & pace fratrum simul habitantium conjunguntur. Utilitas in eo est, quòd virtus unita sit major, fortior, & meliùs, ac faciliùs, conservatur: jucunditas in eo, quòd per charitatem multi sint cor unum, & anima una; unde

quilibet gaudet de bono aliorum non minus, quàm de suo.

v. 2. Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron.

v. 3. Quod descendit in oram vestimenti ejus: sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion.

Jucunditatem habitantium in unum comparat unguento pretioso, & non cuicunque unguento, sed illi, quod descendit in barbam Aaronis, seu quo ungebatur caput summi Pontificis in consecratione, quod erat odoris suavissimi, *Exod. 30.* Per *oram* vestis intellige summitatem ejus, ut patet ex hebraico, & græco. Sensus est: sicut unguentum non communicatur à capite aut barbæ abscissæ, aut vesti in arcâ sepositæ, sed iis velut partibus corpori unitis, & applicatis: Sic nisi fratres habitent in unum, h. e. charitate conjuncti, dona cælestia à capite Christo defluentia non descenderent in barbam, h. e. in Prælatos, neque à barbâ in vestimenta, h. e. in reliquum populum.

Deinde utilitatem habitantium in unum comparat rori; neque enim montes

tes

res ex rore jucunditatem, sed utilitatem percipiunt. Quomodo autem ros montis Hermon, qui longè distat à Sion, descendat in montem Sion, variis modis exponunt Interpretes. Putat Em. Belarminus Prophetam considerasse, montem Hermon esse altissimum, & amplissimum, atque in eo magnam esse roris abundantiam: montes (Hebræus legit in plurali) Sion esse multò humiliores, & aridiores: & ideo more poëtico dixisse, ex monte Hermon descendere rorem in montes Sion, quasi ille rorem, quo abundat, his, qui eo carent, communicaret; non quòd idem omnino ros, sed similis ex Hermon in Sion descendere videatur. Similitudo aptissima est: sunt enim fratres concordēs, quasi tot montes, seu colles Sion, in quos descendit ros Cœlestis à Christo, qui est quasi Hermon altissimus, & rore Cœlesti plenissimus: unde ait Joannes C. I., *Et de plenitudine ejus omnes accepimus.* Non communicat autem Christus nobiscum eam ipsam gratiam, & gloriam numero, quam in se habet, sed aliam similem, & minorem.

V. 4. Quoniam illic mandavit Dominus benedictionem, & vitam usque in sæculum.

Ratio, cur tantis bonis abundet cœtus fratrum concorditer viventium: quia Deo gratissima est concordia, & charitas fraterna, ideo *illic mandavit benedictionem*, h. e. eam replet copiâ bonorum omnium, idque non ad breve tempus, sed in æternum: nam ideo cum benedictione misit ad eos *vitam usque in sæculum*; quæ omnia hîc in terris habentur in spe, sed in patriâ habentur in re.

PSALMUS CXXXIII.

Titulus, & Argumentum: *Canticum graduum.*

Hic est Psalmus postremus gradualium, qui eos, qui jam feliciter ascenderunt, hortatur, ut vacent perpetuis laudibus: quod est officium habitantium in domo Domini. Pertinet tamen hic Psalmus suo modo ad eos, qui post ædificationem templi, in illo habitabant; & ad eos, qui, dum peregrinantur in terrâ, corde habitare nituntur in Cælo.

V. 1. Ecce nunc benedicite Dominum omnes servi Domini.

Ecce,

Ecce, nunc liberati à tentationibus, & persecutionibus, tempus est, ut toti intenti sitis laudibus Domini; proinde *benedicite Dominum* vos, qui non habetis aliud, in quo illi jam serviatis, nisi in solvendo tributo perpetuæ laudis, & gratiarum actionis.

¶. 2. *Qui statis in domo Domini, in atriiis domus Dei nostri.*

Vos, inquam, qui permanentem habetis domum, nec amplius ut peregrini in tentoriis habitatis: nec solum domum, sed & atria possidetis, ita ut & interior domum, ubi Deus videtur, & exterior, ubi videntur creaturæ, quæ sunt veluti atria, felicissimi habeatis.

¶. 3. *In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum.*

Hortatur servos Dei, ut nocturno potissimum tempore extollentes manus in Sancta Sanctorum, ubi erat propitiatorium, & Arca Dei, benedicat Dominum. Moraliter significat Deum laudandum & in die prosperitatis, & in nocte tribulationis. Sed in sensu præcipuè intento significatur, in Cælo, sicuti semper est dies, si de luce, & tene-

bris agatur, ita semper esse noctem, si agatur de labore, & requie. In his igitur quietissimis, sed lucidissimis noctibus extollite manus vestras beati servi Dei, & ad sanctuarium verum, ubi Deus ipse residet, conversi benedicite Dominum.

Ps. 4. *Benedicat te Dominus ex Sion, qui fecit Cælum, & terram.*

Hortatus erat servos Dei, ut assidue Deum benedicerent; nunc vicissim illis à Deo benedictionem precatur: sed utitur numero singulari, *Benedicat te &c.*, quia videbat eos ita esse glutino veræ charitatis unitos, ut essent unum in Domino.

PSALMUS CXXXIV.

Titulus, & argumentum: *Alleluja.*

Duo Psalmi sequentes ejusdem sunt argumenti; hortantur nempe fideles ad laudes Dei: unde rectè subjunguntur Psalmis gradualibus, quia optimè conveniunt iis, qui ex captivitate in patriam redierunt, qui- que jam gradus perfectionis, Deo juvante, vel ascenderunt, vel in ascensione non modicum profecerunt.

Ps. 1. *Lau-*

℣. 1. *Laudate nomen Domini, laudate servi Dominum.*

℣. 2. *Qui statis in domo Domini, in atriis domus Dei nostri.*

Hi duo ℣. ℣. habentur in initio Psalmi præcedentis, sed ideo repetuntur, ut continuetur laudatio, quæ ibi fuerat inchoata. Hæc non solum conveniunt iis, qui ad Cælestem patriam jam pervenerunt, sed & illis etiam, qui spe, ac desiderio in eâ domo degere incipiunt, & cum Apostolo dicere possunt: Nostra autem conversatio in Cælis est. Conveniunt illa specialiter Sacerdotibus, quorum officium est stare in domibus Deo sacris, & ipsi Deo immediatè, & propriè ministrare.

℣. 3. *Laudate Dominum, quia bonus Dominus; psallite nomini ejus, quoniam suave.*

℣. 4. *Quoniam Jacob elegit sibi Dominus, Israel in possessionem sibi.*

Adducit tres rationes, quibus persuadeat, laudandum esse Dominum. Primò quia Deus dignissimus est omni laude: est enim ipsa bonitas, omnem omnino boni rationem continens; nec
quid-

quidquam bonum est, nisi ex ejus participatione, & dono. Secundò quia id nobis bonum, & jucundum est: & quidem beatis in Cælo psallere Deo suavissimum est, & ideo ne ad momentum quidem cessant à laudibus Divinis, quoniam dulcedinem Dei in ipso fonte suavitatis finè intermissione degustant. Nobis autem nunc dulce est canere Deo, nunc laboriosum, quia non semper gustamus, quàm suavis sit Dominus; sed tunc solum, cum ex gratiâ Dei, & præviâ meditatione assurgimus ad cognitionem, & accendimur ad amorem. Tertiò quia tenemur, præter cæteros obstricti tot beneficiis: Deus enim singulari dono gratiæ suæ filios Jacob in populum peculiarem sibi delegit; gentiles per Apostolos, & Prophetas ad fidem vocavit, & per fidem in populum suum elegit; unde justum est, ut is populus præter omnes alias gentes Deum laudet.

ψ. 5. Quia ego cognovi, quod magnus est Dominus, & Deus noster præ omnibus Diis.

ψ. 6. Omnia quaecunque voluit Dominus fecit in Cælo, in terra, in mari, & in omnibus abyssis. Re-

Respondet objectioni, quæ fieri poterat, cur ipse tanto ardore invitaret populum Dei ad laudes Domini. *Quia*, inquit, ego cognovi, quòd Dominus non solum magnus sit super omnes homines, sed etiam super omnes Deos: & ideo filere non possum, ideo clamo, ideo psallo, & ad canendum omnes invito. Deinde utrumque probat; & primò, quòd sit magnus Dominus, ostendit ab omnipotentiâ: *Quia omnia quaecunque voluit, liberrimâ voluntate fecit in universâ creatura, in cælo, in terrâ, in mari, oceano, & in omnibus abyssis, seu maribus mediterraneis, vel locis subterraneis. Ergo non nos ipsi, sed Deum laudemus.*

N. 7. Educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluviam fecit.

Quæ facit Deus mirabilia in Angelis, Cælis, abyssis, nobis incognita sunt; ponit igitur exemplum eorum in Cælo aereo, in terrâ, & in aquis, quæ à nobis videntur, licet causas ignoremus. Qui educit nubes vel ab oriente, vel ab occidente, vel à Septentrione, vel à Meridie, quæ sunt quatuor extrema terræ, ut ad sensum nostrum de Mundo loquamur.

Et

Et quamvis ista assiduitate viluerint, tamen omnino mirabile est, unde tanta copia vaporum repentè existat, ut totum Cælum in puncto ferè temporis nubibus quasi velo cooperiat: nisi ideo mirabile esse desinat, quia ab Omnipotente fit. Subjungit secundum mirabile: *Fulgura in pluviam*, h. e. in pluvia fecit, sive inter pluviam miscuit fulgura; quæ res est omnino mirabilis: nam fulgura sunt ardentia, arentia, acutissima; & pluvia est res humida, frigida, mollis, & tamen nec fulgura absumunt aquam, nec pluvia extinguit fulgura.

℣. 8. *Qui producit ventos de thesauris suis, qui percussit primogenita Ægypti ab homine usque ad pecus.*

℣. 9. *Et misit signa, & prodigia in medio tui Ægypte; in Pharaonem, & in omnes servos ejus.*

Tertium exemplum magnitudinis Dei sumitur à generatione ventorum: hi enim notissimi sunt, & quotidie sentiuntur à nobis, & tamen nihil est obscurius generatione ipsorum, præsertim dum repentè existit ventus, & paulò post

pòst repentè cessat. Verè venti produ-
cuntur de thesauris Dei, h. e. de locis
absconditis de potentia Dei secretissimâ,
& ditissimâ, quæ nunquam exhauriri
potest. Cum hoc tertio exemplo con-
jungit occisionem omnium primogeni-
torum Ægypti, tam hominum, quàm
jumentorum; & ratio hujus conjunctio-
nis est: quia sicut venti spiritus quidam
sunt corporales, qui non videntur ob
nimiam subtilitatem: & tamen maximas
edunt strages arborum in campis, domo-
rum in urbibus, navium in mari; sic spi-
ritus Angelici, invisibiles oculis homi-
num, incredibili celeritate ad nuntium
Domini interfecerunt omnia primogeni-
ta Ægypti, tum hominum, tum ju-
mentorum. Nec cædes illa poterat tribui
pesti, aut morbo naturali, cùm eâdem
nocte perierint omnia, & sola primo-
genita Ægyptiorum, apud Hebræos
verò apud Ægyptios degentes omnino
nullus perierit. Quæ subjungit, vid.
Exod. C. 7. 8. 9. 10. 11. 12.

*v. 10. Qui percussit gentes multas, &
occidit Reges fortes.*

v. 11. Segor

¶. 11. Segon Regem Amorrhæorum,
& Og Regem Basan, & omnia Regna
Chanaan.

¶. 12. Et dedit terram eorum hæredi-
tatem, hæreditatem Israel populo suo.

Ad mirabilia Dei in Ægypto addit alia
edita in itinere debellando potentissimos
Reges, Schon, Og, item 31. Reges in
terrâ promissionis; item muri Jericho
corruerunt ad sonitum tubarum; Sol,
& Luna steterunt ad imperium Josuæ &c.
Vide Num 21. Jos. 6. 10. & 12. Ipse
igitur Deus dedit totam illam terram
possidendam, & quasi propriam hære-
ditatem populo suo Israelitico. Sic Reg-
num Cælorum, per terram promissio-
nis significatum, vult quidem Deus à
fidelibus suis bellando, & laborando ca-
pi; sed quia, nisi ipse præveniret, co-
mitaretur, & subsequeretur gratiâ suâ
labores nostros, nihil omnino facere
possemus, ideo ipse est, qui nos salvat,
ex captivitate liberat, & hæreditatem
æternam donat.

¶. 13. Domine nomen tuum in æter-
num, Domine memoriale tuum in genera-
tione & generationem.

¶. 14. Quia

¶. 14. *Quia judicabit Dominus populum suum, & in servis suis deprecabitur.*

Concludit primam partem probationis, quā ostendit magnitudinem Dei: Propter hæc tanta mirabilia, memoria tua, fama tua in æternum vigebit; tum idem repetit, & subdit rationem: quia Deus semper, ut hætenus fecit, justo judicio vindicabit de persequentibus eum, puniens iniquos hostes ejus, & erga servos suos erit exorabilis. Illud *deprecabitur* passivè sumendum est.

¶. 15. *Simulacra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum.*

¶. 16. *Os habent, & non loquentur, oculos habent, & non videbunt.*

¶. 17. *Aures habent, & non audient, neque enim est spiritus in ore ipsorum.*

Jam probat, Deum nostrum magnum esse præ omnibus Diis; quod erat alterum affirmatum ¶. 5. Licet non magnum sit Deo, majorem esse Diis aureis, & argenteis, ut monet S. Hilarius, cum longè major sit Regibus, Dæmonibus, Angelis; tamen voluit Propheta conferre Deum cum simulacris, ut clariùs ostenderet infirmitatem Deorum gentilium; tum

D

etiam

etiam quia, licet Dii gentium essent Dæmonia, Ps. 95., multi tamen gentilium id ignorabant, putantes ipsa simulacra esse Deos. Demum quia ex his argumentis colligitur etiam infirmitas ipsorum Dæmonum, qui simulacris suis non potuerunt dare sensum, & vitam, sicuti Deus verus simulacro suo, quod est homo, dedit spiritum vitæ, sensum, motum, & quod est excellentius, dedit rationem, & libertatem arbitrii. Cetera patent ex Ps. 113. à v. 12.

Ps. 18. *Similes illis fiant, qui faciunt ea; & omnes, qui confidunt in eis.*

Ps. 19. *Domus Israel benedicite Domino, Domus Aaron benedicite Domino.*

Ps. 20. *Domus Levi benedicite Domino, qui timetis Dominum, benedicite Domino.*

Factâ collatione Dei veri cum Diis falsis, confert cultores falsorum Deorum cum cultoribus veri Dei, & illis, per modum imprecationis, prædicit similitudinem Deorum suorum, nempe illos fore mutos, cæcos, surdos, quoad vera bona intelligenda, & quærenda, & laudanda; cultores autem Dei invitat ad benedicendum Dominum, quia vident, audiunt, loquun-

loquuntur, ut imagines vivæ Dei viventis, & ideo debent exercere linguam ad laudandum Deum, à quo habent sentire, vivere, intelligere. Invitat autem primò in genere *domum Israel*, h.e. populum Dei; tum per partes, *Domum Aaron*, h.e., Sacerdotes; *Domum Levi*, h. e., Levitas, Sacerdotum ministros; demum *omnes timentes Deum*, h. e. Laicos omnes.

✠. 21. *Benedictus Dominus ex Sion, qui habitat in Jerusalem.*

Concludit orans, ut omnes Cives Sion, & Jerusalem non cessent benedicere Domino, qui Rex magnus est, & in ipsâ Jerusalem sedem Regni sui collocavit; quæ conveniunt Ecclesiæ Christianæ militanti, sed multò magis triumphanti.

PSALMUS CXXXV.

Titulus, & Argumentum: *Alleluja.*

Psalmus idem argumentum habet, quod Psalmus præcedens; invitat nempe populum Dei ad laudem misericordiæ Divinæ; & in singulis ✠. ✠. repetit, Quoniam in
D 2 æternum

æternum misericordia ejus; ut ostendat, omnia opera Dei, sive ad creationem, sive ad providentiam, sive ad redemptionem pertineant, non ex necessitate, aut debito, sed ex solâ Dei misericordiâ profecta esse, ut bonitatem suam communicaret.

℣. 1. Confitemini Domino, quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia ejus.

℣. 2. Confitemini Deo Deorum, quoniam in æternum misericordia ejus.

℣. 3. Confitemini Domino Domino-rum, quoniam in æternum misericordia ejus.

In his tribus ℣. ℣. laudatur Deus ab his, quæ in se habet; in sequentibus autem laudatur ab operibus suis. Dicitur Deus bonus, & quidem absolutè: nec solum in se bonus est, sed etiam in æternum misericordia ejus est: nam ipse, qui est summum bonum, nullum habet admixtum malum, nullam miseriam, & ideo solus potest mala, & miseras aliorum tollere, & tollet in æternum. Illud Dominus ℣. 1. hebraicè significat ipsum esse; unde ℣. 1. tribuitur Patri, qui est fons essendi, & communicat
suum

suum esse Filio per generationem, & Spiritui S. per spirationem, Sibi, Filio-que communem. *¶* 2. tribuitur Filio Dei unigenito, qui est Deus Deorum, seu Angelorum, & hominum, qui à scripturâ quidem Dii dicuntur, nempe adoptivi, in se tamen creaturæ sunt. *¶* 3. tribuitur Spiritui S.: dominium enim fundatur in naturâ liberi arbitrii, illi sunt Domini qui faciunt, quod volunt; illi servi; qui aliorum voluntati subjiciuntur. Princeps autem libertatis Spiritus S. est, *Ubi Spiritus Domini, ibi libertas*, 2. Cor. 3.

¶ 4. *Qui facit mirabilia magna solus, quoniam in æternum misericordia ejus.*

Hic, & deinceps subintellige, *Confitemini Domino*. Incipit laudare Deum ab operibus magnis, & mirabilibus, quæ solus ipse facere potuit, ut sunt opera creationis: nam in ceteris usus est Deus operâ Angelorum, vel aliarum creaturarum. In his verò operibus laudatur præcipuè misericordia ejus, quia nihil fecit ex necessitate, quasi egeret creaturis, sed ex misericordiâ suâ magnâ, & ineffabili.

¶. 5. *Qui fecit Caelos in intellectu, quoniam in æternum misericordia ejus.*

Primum opus Dei fuit Cælum. Fecit autem Caelos per sapientiam, & bonitatem suam, intelligendo, & volendo, quæ sunt quasi duæ manus ejus. Itaque non laboravit, non fatigatus est, non eguit morâ temporis, non instrumentis variis, non materiâ, circa quam operaretur, non adjutoribus administris. *Quoniam in æternum &c.*, quia placuit ei parare æternam Domum Angelis, & hominibus.

¶. 6. *Qui firmavit terram super aquas, quoniam in æternum misericordia ejus.*

Alterum opus principale fuit terra: in hac triplex cernitur misericordia Dei: una respectu terræ, quam eduxit ex nihilo; altera respectu aquæ, cui sedem stabilem præparavit; tertia respectu hominum, quibus dedit *terram firmatam super aquas*, h. e., aquis discoopertam, & tamen aquis irrigatam, ut possent in eâ degere, eam colere, & frugiferam reddere.

¶. 7. *Qui fecit luminaria magna, quoniam in æternum misericordia ejus.*

¶. 8.

✠. 8. Solem in potestatem diei, quoniam in æternum misericordia ejus.

✠. 9. Lunam, & stellas in potestatem noctis, quoniam &c.

Tertium opus magnum, & mirabile fuit fabricatio Solis, Lunæ, & Stellarum, quæ ad Cælum, & terram pertinent: nam Cælum mirificè exornant, & terræ mirificè profunt, quia lucendo, & illuminando, præsent operibus nostris tum diurnis, tum nocturnis, ut dicitur Gen. I.

✠. 10. Qui percussit Ægyptum cum primogenitis eorum, quoniam in æternum misericordia ejus.

✠. 11. Qui eduxit Israel de medio eorum, quoniam &c.

✠. 12. In manu potenti, & brachio excelso, quoniam &c.

✠. 13. Qui divisit mare rubrum in divisiones, quoniam &c.

✠. 14. Qui eduxit Israel per medium ejus, quoniam &c.

✠. 15. Et excussit Pharaonem, & virtutem ejus in mari rubro, quoniam &c.

✠. 16. Qui traduxit populum suum per desertum, quoniam &c.

ψ. 17. *Qui percussit Reges magnos, quoniam &c.*

ψ. 18. *Et occidit Reges fortes, quoniam &c.*

ψ. 19. *Sehon Regem Amorrhæorum,*

ψ. 20. *Et Og Regem Basan, quoniam &c.*

ψ. 21. *Et dedit terram eorum hæreditatem, quoniam &c.*

ψ. 22. *Hæreditatem Israel servo suo quoniam &c.*

Laudatur hic Deus ab opere providentiæ, & sunt omnia perspicua ex L. Exod. & Ps. 134. Percussio Ægypti, occisio primogenitorum, & Regum &c. sunt opera justitiæ respectu impiorum interfectorum; sed quia hæc intende-bantur à Deo ad liberandum populum suum, illa omnia simpliciter tribuuntur misericordiæ. ψ. 12. *illud in manu po-
tenti, & in brachio excelso* significat Deum graviter punivisse Ægyptum plagis mul-tis. ψ. 13. *illud in divisiones,* significat in duas partes. ψ. 15. *illud, & virtu-
tem ejus,* significat exercitum ejus.

ψ. 23. *Quia in humilitate nostra me-
mor fuit nostri, quoniam in æternum &c.*

ψ. 24.

ψ. 24. *Et redemit nos ab inimicis nostris quoniam in æternum &c.*

Hæc referri possunt ad liberationem Judæorum à servitute Pharaonis, Philistinorum, Nobuchodonosoris; item ad liberationem Ecclesiæ à persecutione Tyrannorum, Hæreticorum; demum maximè propriè ad liberationem Electorum à captivitate Diaboli, & omnibus periculis hujus sæculi. *Per humilitatem* intellige afflictionem.

ψ. 25. *Qui dat escam omni carni, quoniam in æternum misericordia ejus.*

Hunc ψ. addit pro iis, qui non patiuntur persecutionem, ne putarent, sibi non esse necesse confiteri Domino. Ait itaque: *Confitemini*, laudate Deum omnes omnino, quia ipse est, qui nutrit, & conservat omnem creaturam viventem, & præcipuè hominem.

ψ. 26. *Confitemini Deo Cæli, quoniam in æternum misericordia ejus.*

ψ. 27. *Confitemini Domino Domino- rum, quoniam in æternum misericordia ejus.*

Concludit repetendo duos ultimos ψ. ψ. ex primo ternario: nam per *Deum*

Cæli, ut notat S. Aug., intelligit Deum Deorum. Dicitur *Deus Cæli*, quia ipse solus Deus verus Cælum fecit, & in eo, velut throno suo residens, demonstrat se Deum Deorum esse.

PSALMUS CXXXVI.

Titulus: *Psalmus David Jeremiæ.*

Hoc titulo caret Hebræus, legitur tamen in Græco, & Latino: nec significat, Jeremiam in Babylone fuisse, sed Psalmum compositum esse à Davide, prævidente, & prædicente captivitatem Babylonicam, quam postea Judæis imminentem Jeremias prædicavit, & præsentem deploravit, & finem ejus post 70. annos futurum denuntiavit. Unde à quocunque fuerit additus titulus, non est rejiciendus, quasi falsam historiam contineret.

Argumentum Psalmi est lamentatio captivorum, desiderium patriæ, & prædictio severissimæ animadversionis in Babylonios, & Idumæos: quæ à Davide scripta sunt, non tam ut simplicem historiam futuram narraret, quàm ut admoneret Hebræos, ut, quando in Babylonem ducerentur

tur

*tur captivi, non afficerentur rebus Babylo-
nis, sed assidue ad patriam suspirarent.
Altiori sensu admonentur omnes Electi,
quomodo se gerere debeant in exilio, &
captivitate hujus sæculi.*

*¶. 1. Super flumina Babylonis, illic
sedimus, & flevimus, cum recordaremur tui
Sion.*

Verba sunt captivorum in Babylone,
qui in agris ad vilia opera deputati de-
gebant, & ad ripas fluminum, quibus ea
provincia abundat, aliquando fessi sede-
bant, & ex recordatione, & desiderio
patriæ flebant. *Flumina Babylonis* sunt
bona hujus sæculi, quorum desiderio
Electi abripi se non sinunt, imò, iis con-
temptis, deplorant captivitatem suam,
dum recordantur dulcissimæ patriæ, quæ
est in sancto monte Sion.

*¶. 2. In salicibus in medio ejus suspen-
dimus organa nostra.*

Captivi Hebræi organa lætitiæ, ci-
tharas suspendebant *in salicibus in medio
Babylonis*, h. e. palam, Babyloniis vi-
dentibus, abjiciebant à se instrumenta læ-
titiæ, ut ostenderent, sibi fletum magis
cordi esse, quàm cantum. Electi, in-
telli-

telligentes captivitatem, & exilium, non cantant, & lætantur cum Babyloñis, & de rebus Babyloñiæ; cantant tamen in cordibus suis Domino, & gaudent in spe futuræ beatitudinis.

Ps. 3. Quia illic interrogaverunt nos, qui captivos duxerunt nos, verba cantionum.

Ps. 4. Et qui abduxerunt nos: hymnum cantate nobis de canticis Sion.

Non solum ob mœstitiã suspende-
runt citharas suas in ramis arborum
captivi Judæi, sed etiam ne obsequeren-
tur Babyloñis, audire, & irridere cupi-
entibus sacros hymnos, quos in celebri-
tatibus Domini cantare soliti erant. No-
luimus organis nostris uti, ne sacra can-
tica irrisioni gentilium exponeremus:
quia ii, qui nos captivos duxerunt, illic,
in suâ regione, interrogaverunt nos de
verbis cantionum, & dixerunt, qui ab-
duxerunt nos: hymnum cantate nobis de
canticis Sion. Illud, interrogaverunt &c.
potest etiam verti, rogaverunt, petie-
runt, ut caneremus.

*Ps. 5. Quomodo cantabimus canticum
Domini in terra aliena?*

Quam-

Quamvis ideo canere nolebant, ne sacri hymni ab infidelibus irriderentur; hoc tamen non responderunt, ne Dominos suos offenderent; sed quod justæ causæ speciem habere poterat. Responderunt igitur, ob mœrorem captivitatis, non posse se cantare cantica læta, ut in patriâ suâ solebant. Electi, scientes lætitiā propriam esse patriæ, gemitum exilii, & captivitatis, dicunt: Quomodo possumus lætis canticis operam dare, inter tot pericula, & tentationes?

ψ. 6. *Si oblitus fuero tui Jerusalem, oblivioni detur dextera mea.*

ψ. 7. *Adbæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui.*

ψ. 8. *Si non proposuero Jerusalem in principio lætitiæ meæ.*

Torus populus introducitur jurans, & firmiter statuens, se nunquam oblivioni mandaturum patriam, imò imprecatur sibi per juramentum execratorium: *Si oblitus fuero tui, Jerusalem, quod fiet, si pulsare incipiam citharam in terrâ alienâ, pereat dextera mea, arescat, non sit ulli usui. Adbæreat lingua mea faucibus meis, ut moveri nequeat, si cantando*

tando in terrâ alienâ demonstrabo, me
tuū non ampliùs meminisse; imò etiam
utrumque fiat, si initium, & summa
lætitia meæ non fuerit civitas S. Jerusa-
lem. Electi nec in prosperis, nec in
adversis obliviscuntur patriæ cælestis;
optant carere manu, & linguâ, si glo-
riæ Dei, & salutis æternæ deservire non
debeant; nullâ in re ferò lætari nòrunt,
nisi in spe, & desiderio cæli.

ψ. 9. *Memor esto Domine filiorum
Edom, in die Jerusalem.*

ψ. 10. *Qui dicunt, Exinanite, exi-
nanite usque ad fundamentum in ea.*

ψ. 11. *Filia Babylonis misera, beatus
qui retribuet tibi retributionem tuam, quam
retribuisti nobis.*

ψ. 12. *Beatus qui tenebit, & allidet
parvulos tuos ad petram.*

Prædicat in fine Psalmi perditionem
Idumæorum, & Babyloniorum, qui
persecuti sunt filios Israel. Idumæi de-
scendebant ab Esau fratre Jacob, qui &
Edom dictus est. Ait ergo: *Memor esto
Domino filiorum Edom, seu Idumæo-
rum, quid nempe egerint, quando Je-
rusalem affligebatur, & evertebatur à
Baby-*

Babyloniis: hoc autem egerunt; hortati sunt Babylonios, & dixerunt: *Exinanite* &c., evacuate, effodite urbem à fundamentis. Transít deinde ad Babyloniám, & per modum imprecationis prædicít eis ruinam: *Filia Babylonis misera*, h.e. Urbs Babylon, quam ego miseram esse prævideo, licet nunc tibi felicissima videaris. Rex Persarum, & Medorum *beatus* erit, quia prosperabitur adversus te, & retribuet tibi mala, quæ tribuisti nobis. Quod factum esse testatur *Dan. C. 5.*, & *Isaias C. 13.* prædixit, quod hoc loco David etiam prædicít, tantâ crudelitate sævituros Medos, & Persas in Babylonios, ut etiam infantes eorum ad parietes allisuri sint, & sinè ullâ miseratione interfecturi. Moraliter per *Idumæos* intellige homines carnales, per *Babylonios* ipsos Dæmones. Retribuet ergo Deus Babyloniæ retributionem, quam retribuit nobis: quia sicut Rex Babyloniæ Dæmon captivos nos fecit vinculo culpæ, nempe peccati originalis: sic in die iudicii Rex Jerusalem Christus Diabolum captivum faciet, & alligabit vinculis æternæ pænæ, ut nulli amplius

amplius nocere possit; nec Diabolum solum, sed & omnes carnales homines, piorum persecutores captivos faciet, quos alligabunt Angeli *in fasciculos ad comburendum*. Et sicut Dæmon parvulos Christi, h. e. eos, qui non creverunt, nec profecerunt in Christo, captivos facit: sic beatus est, qui parvulos Babyloniae, h. e. eos, qui minùs creverunt in vitiis, allidit ad petram, quæ est Christus, occidens peccato, ut iustitiæ vivant.

PSALMUS CXXXVII.

Titulus: *David.*

In græcis libris, quos nunc habemus, invenitur titulus Aggæi, & Zachariæ, sed videtur additus à Recentioribus: nam Hebræus tantum legit: David; sed nec ullus veterum legit, Aggæi, & Zachariæ, nec Hilar., nec Hieron., nec Chrysost., nec Aug., nec Theodoret., nec Euthym.: itaque meritò contemnendus est.

Argumentum est gratiarum actio, quòd exaudierit Deus humilem orationem suam; & probabiliter videtur petiisse adventum

*uentum Messiae, & gratias agere, quòd ex-
auditus praeviderit, & praedicere potuerit
Christi gloriam, & conversionem gentium.*

*¶. 1. Confitebor tibi Domine in toto
corde meo; quoniam audisti verba oris mei.*

Pollicetur sacrificium laudis, & gratia-
rum actionis, non verbis tantum, sed ex
intimo corde, & summo mentis ardore,
& pro beneficio omnium maximo, pro
salute suâ, & totius populi aeternâ, eo-
quòd oratio sua sit exaudita.

*¶. 2. In conspectu Angelorum psallam
tibi, adorabo ad templum sanctum tuum,
& confitebor nomini tuo.*

Declarat, confessionem suam fore
talem, qualem requirit excellentia Au-
ditorum. Scio, me psallentem tibi, ab
Angelis, qui tibi assistunt, videri, &
attendi, & ideo ita consideratè me ge-
ram in psallendo, ut qui intelligam, in
quo theatro consistam. O si omnes hâc
attentione Deo Psalmos caneremus, vel
oraremus!

*¶. 3. Super misericordia tua, & veri-
tate tua, quoniam magnificasti super omne
nomen Sanctum tuum.*

E

Hæc

Hæc erit materia canticorum meorum: In toto corde laudabo te super magnâ illâ misericordiâ tuâ, & fidelitate tuâ, quâ, sicut promifisti Patribus, misertus generis humani, *magnificasti Sanctum*, seu Christum *tuum*, dando nomen super omne nomen. Misericordia illa ineffabilis est, & in æternum prædicanda, cùm genus humanum depressum per peccatum usque ad inferos, Deus exaltaverit in Christo super omnes Cælos, & super res creatas; & sic implevit cumulatissimè veritatem suam, quâ promissis suis stare solitus est.

Y. 4. *In quacunque die invocavero te, exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem.*

Ex eo quòd *magnificasti Sanctum tuum*, confidenter peto, ut semper per illum Advocatum nostrum exaudias me, quocunque tempore *invocavero te*; nihil aliud peto, nisi ut robores animam meam, ut resistam cupiditatibus, ut tole-rem patienter adversa, ut ambulem semper in viâ justitiæ, ut vim inferam Regno Cælorum, ut ad eum, quem *magnificasti*, aliquando perveniam.

Y. 5.

✠. 5. *Confiteantur tibi Domine omnes Reges terræ, quia audierunt omnia verba oris tui.*

Dixit ✠. 3., *Magnificasti Sanctum tuum*, prædicens futurum per verbum præteriti temporis, more prophetico: sic jam prædicit futuram conversionem gentium, per modum imperantis, *Confiteantur &c.*: magnificato Sancto tuo per Resurrectionem, & Ascensionem, *confitebuntur tibi confessionem laudis omnes Reges terræ*, quia per Apostolos audierunt, quidquid Mundo revelare dignatus es.

✠. 6. *Et cantent in viis Domini, quoniam est magna gloria Domini.*

Pergit explicare mysterium vocationis gentium. Ambulabunt Reges, & eorum populi *in viis Domini*, non inviti, & mæsti; sed læti, & volentes cantando, *Quoniam magna est gloria Domini.* Cognoscent enim quotidie magis, ac magis, quàm magna Dominus fecerit, quàm magnificè glorificaverit Christum suum, caput nostrum, & quæ sint divitiæ gloriæ hæreditatis ejus in Sanctos.

E 2

✠. 7.

ψ. 7. *Quoniam excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta à longè cognoscit.*

Hæc est magna gloria Domini, quòd cùm excelsus, imò altissimus sit naturâ, dignitate, potentiâ, sapientiâ, imperio; tamen *humilia* de proximo *respicit*, quia ad humiles descendit; & verè in Filio suo in terris visus est, & cum hominibus conversatus est. *Et alta &c.* à superbis longè recedit, eos projicit à se, ut patuit in Diabolo.

ψ. 8. *Si ambulavero in medio tribulationis, vivificabis me: & super iram inimicorum meorum extendisti manum tuam, & salvum me fecit dextera tua.*

Quia Deus excelsus humilia benignissimè respicit, David conscius propriæ humilitatis, cum fiduciâ sibi pollicetur opem Dei in omni tribulatione. *Si ambulavero in medio tribulationis*, ita ut undique tribulantibus, & tentantibus cinctus sim, tu tamen vivum, illæsum, incolumem me servabis: nam (& sæpe pro *nam* legitur) *super iram inimicorum*, me undique circumstantium, & devorare cupientium, *tu extendisti manum tuam*, ut eorum furorem compesceres,
&

& conatus impedires; & sic *salvum me fecit* potentia, & virtus tua, quæ est Christus.

ψ. 9. *Dominus retribuet pro me, Domine misericordia tua in sæculum, opera manuum tuarum ne despicias.*

Explicat modum, quo *dextera Domini salvos nos facit*. Dominus, qui est *dextera tua*, retribuet tibi Deo Patri pretium pro peccatis meis, & inimicis meis vindictam: *Domine misericordia tua in sæculum* durat, seu finem non habet; ideo peto, ut opera, quæ tu misericorditer inchoasti, inspirans fidem, spem, & charitatem, non deseras, sed conservando, augendo, perficiendo consummes.

PSALMUS CXXXVIII.

Titulus: *In finem Psalmus David*. Titulus hic jam sæpe alias explicatus est ab initio Psalterii.

Argumentum *Psalmi controvertitur*; probabiliter voluit David admonere genus humanum, Deum esse magnum remuneratorem operum bonorum, & malorum contra severum Judicem; atque ut illud per-

suadeat, prolixè disputat de Dei scientiâ, quâ exactissimè, & profundissimè novit omnia nostra, naturam, opera, verba, cogitationes.

ψ. 1. Domine probasti me, & cognovisti me, tu cognovisti sessionem meam, & resurrectionem meam.

Loquitur David de se, & in personâ generis humani. Tu Domine non es contentus quâcunque cognitione rerum nostrarum, sed voluisti accuratissimè cognoscere, ut faciat, qui examinant, & probant; & re ipsâ accuratissimè cognovisti me. Hoc dictum generatim tum explicat: Tu cognovisti ab æternitate, quando, quomodo, & quâ de causâ sedere, vel surgere deberem; nec solum corporaliter, sed & moraliter, h. e. quando, cur, & quomodo humiliandus, vel exaltandus essem. Et hæc multò magis novit de Christo, capite omnium hominum, & Angelorum; unde Ecclesia in die Resurrectionis hunc ψ. recitat.

ψ. 2. Intellexisti cogitationes meas de longè, semitam meam, & funiculum meum investigasti.

Nec

Nec solùm cognovisti exteriora nostra, humiliationem, & exaltationem, sed & interiora: nam multò antè, quàm cogitare inciperem, tu nôsti, quid essem cogitaturus; item nôsti progressum meum, itinera mea, tum corporalia, tum multò magis spiritualia, h. e. consilia, & deliberationes; item nôsti finem, & metam, ad quam perventurus essem; quam hæreditatem, quam quietem assecuturus. In summâ, ab æterno intellexisti principia, media, & finem actionum mearum. Funiculus in scripturâ significat hæreditatem, possessiones, quæ funiculis dividebantur.

Y. 3. *Et omnes vias meas prævidisti, quia non est sermo in lingua mea.*

Dixerat, Deum prævidisse cogitationes, consilia, eventus; nunc addit generatim omnes alios motus: Prævidisti omnes alios motus meos usque ad verba inutilia, & otiosa; *quia non est sermo in lingua mea*, supple, quem tu non prævideris. Omnia igitur Deus tempore suo in iudicium adducet.

℣. 4. *Ecce Domine tu cognovisti omnia novissima, & antiqua: tu formasti me, & posuisti super me manum tuam.*

Duobus argumentis demonstrat Deum omnia scire. *Ecce tu cognovisti omnia futura in diebus novissimis, & præterita ab antiquissimo tempore. Igitur exactè scit etiam actiones humanas, quæ inter creata non ultimum locum obtinent. Tu præterea formasti me, fecisti hominem, regis, conservas; aliàs in suum nihilum rediret.*

℣. 5. *Mirabilis facta est scientia tua ex me, confortata est, & non potero ad eam.*

Etsi nobis certum sit, dari in Deo scientiam omnium, ipsa tamen nobis incomprehensibilis est, præsertim quomodo prævideat futura libera, quæ pro arbitrio hominis possunt esse, & non esse, ut cogitata, desideria, verba, & pleraque opera. Ait igitur: *Mirabilis, h. e. mirabilior facta est scientia tua, quàm ut ego eam possim assequi. Tum idem confirmat: Confortata est, prævaluit adversum me, sive altiùs elevata est, quàm ut ego eam apprehendam.*

℣. 6.

¶ 6. *Quò ibo à spiritu tuo? & quo à facie tuâ fugiam?*

¶ 7. *Si ascendero in Cælum, tu illic es; si descendero in infernum, ades.*

¶ 8. *Si sumpsero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris.*

¶ 9. *Etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.*

Alio argumento ostendit, neminem esse, qui possit latere scientiam Dei, quia videlicet Deus ubique est, & omnia penetrat. *Quò ibo, & quò fugiam, ut à tuâ mente, & intelligentiâ abscondar? Si ascendero in cælum, tu illic es; si descendero in profundum abyssi longissimè à Cælo situm, ibi quoque tu idem ipse ades.* Si dentur mihi pennæ, & manè surgens velocissimè fugiam ab oriente, & habitem in ultimo Occidente, non tamen effugere te potero: nam *manus tua deducet me, & tenebit me, quia sinè tuo auxilio moveri non possum.*

¶ 10. *Et dixi, Forsitan tenebræ concubabunt me; & nox illuminatio mea in deliciis meis.*

✿. 11. *Quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ ejus, ita & lumen ejus.*

Objicit ipse sibi: Forsitan tenebræ densissimæ operient me, & sic effugiam oculos Dei. Et respondet, id fieri non posse: nam nox respectu oculorum Dei non est nox, nec obscura, sed illuminabit, & patefaciet me, in deliciis meis impuris versantem. Tum idem clariùs repetit: quia tenebræ non obtenebrescent apud te; & nox non erit obscura, sed velut lucida dies: perinde est apud te, siue sint tenebræ noctis, siue lumen diei, quia non minùs vides in tenebris noctis, quàm in luce diei.

✿. 12. *Quia tu possedisti renes meos: suscepisti me de utero matris meæ.*

Probat, Deum in tenebris videre. Hinc apparet, tibi perinde esse tenebras, & lucem, quia tu formasti, & formando tuos effecisti *renes meos*, partes scilicet secretas, & absconditas, ubi est sedes internæ cupiditatis; proinde affectus mei, & desideria mea in manu tua sunt: nec solum *renes meos*, sed me totum in utero

ro latentem suscepisti formandum, & fovisti formatum.

✠. 13. *Confitebor tibi, quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis.*

Interrumpit narrationem de opificio humano per Apostrophem ad Deum, & admirans magnitudinem scientiæ, & sapientiæ Dei in hoc opere, ait: *Confitebor tibi confessionem laudis, quia terribiliter terrore admirationis, & reverentiæ magnificatus es.* Admiranda sunt opera tua in formatione hominis in utero matris tam obscuro; & anima mea valde fataget cognoscere magnitudinem horum operum tuorum.

✠. 14. *Non est occultatum os meum à te, quod fecisti in occulto: & substantia mea in inferioribus terræ.*

Redit ad scientiam, & sapientiam Dei in opificio humano. Non latet scientiam tuam ossatura mea, ut sic loquar, h. e. qualia, & quàm multa ossa lateant intra carnem humanam, quia tu ipse ea fecisti, & quidem in occulto, nempe in utero matris, & intra pellem, & carnem nostram. Tum idem reperit: non est

est occultata à te substantia corporis mei, etiam adhuc latens in profundo utero, ut metallum in visceribus terræ.

N. 15. Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur, & nemo in eis.

Pergit in eadem scientiâ Dei: Corpus informe, embryonem, in quo nondum apparet forma, & distinctio membrorum, oculi tui viderunt, & cognoverunt, quid inde fieri deberet, & quò evasurum esset: nam habes apud te exemplaria, sive ideas omnium, ut pictor, vel sculptor scit, ex informi materiâ, quid futurum sit, quia videt exemplar. In dies formabuntur informia corpora, & perducuntur ad perfectionem suam, ut in exemplari relucet. *Et nemo in eis, supple, deerit, vel, ut est in Hebræo, nihil in eis deerit.* *Nota:* illud *dies*, ut patet ex græco, est in accusativo, ut sensus sit *in dies*. Novit etiam Deus imperfectum nostrum quoad animæ doctes, sapientiam, prudentiam, virtutes, gratiam, gloriam; nos scil. nihil esse, nisi massam informem; sed juxta descriptionem in libro vitæ, indies formamur,

mur, & perficimur, donec efficiamur conformes imagini Filii Dei, & configuremur corpori claritatis ejus. Atque ad hanc perfectionem tam excellentem corporis, & animæ, ad quam ex tantâ imperfectione perducuntur amici Dei, respiciens Propheta, exclamat id, quod sequitur:

ψ. 16. *Mibi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum.*

Meo judicio, valde omnino, & suprà, quàm intelligam, *honorificati sunt amici tui, Deus*, valde omnino roboratus est, & stabilitus principatus eorum: nam educti ex massâ perditionis, & captivitate Dæmonis, facti Angelis æquales, & Christi cohæredes, transferuntur ad Regnum æternum.

ψ. 17. *Dinumerabo eos, & super avenam multiplicabuntur, exurrexi, & adhuc sum tecum.*

Docet, principatum amicorum Dei confortatum esse ex eo, quòd brevi mirificè sit auctus. Conabor numerare amicos Dei, qui principatu fruuntur, vel subditos eorum, & præ multitudine
nume-

numerare non potero, quia plures erunt, quàm grana arenæ in littore maris. Ex cognitione tam ingentis gloriæ amicorum Dei, *surrexi* per amorem, & desiderium in te, & adhuc tibi inhæreo, cupidus perseverandi usque in finem.

✠. 18. *Si occideris Deus peccatores, vivi sanguinum declinate à me.*

✠. 19. *Quia dicitis in cogitatione, accipient in vanitate civitates tuas.*

Optaverat amicorum Dei consortium, jam Dei inimicorum amicitiam recusat. Si tu Deus justo tuo iudicio, ut probos honorificabis, & exaltabis, ita peccatores reprobabis, & damnabis: ego nolo istorum consortium, ideo dico vobis impiis: *Vivi sanguinum*, animarum occisores, *declinate à me*: quia cogitatis apud vos, & in corde vestro dicitis: *justi civitates Dei frustra accipient*, quia brevi auferemus ab eis. Hæc referuntur ad dicta ✠. 6. quia scil. per propagationem Ecclesiæ, infidelium ad fidem conversionem, & impiorum ad iustitiam, civitates, h. e. cætus plurimi ablati fuerant à Dæmonum servitute, & Idolo.

Idololatrarum Dominio; ideo dicebant
impii, qui reliqui erant, in corde suo,
invidentes propagationi Regni Christi,
Accipient in vanum civitates, quia spera-
bant, brevi fore, ut eas recuperarent.

✠. 20. *Nonne qui oderunt te Domine,
oderam: & super inimicos tuos tabescebam?*

✠. 21. *Perfecto odio oderam illos, &
inimici facti sunt mihi.*

Qui evigilavit in Deum, & illi pleno
corde adhæsit, nihil mirum est, si profi-
teatur se odisse eos, qui Dominum ode-
rant; & si tabescebat ex tædio, & dolo-
re, cùm videbat offendi ab impiis Do-
minum suum. Illud, *Perfecto odio*, re-
fert S. Aug. ad virtutem charitatis, quæ
diligat personas, & odit iniquitatem.
Unde subdit: non ego illis, cùm eos di-
ligam, & emendari cupio, sed illi *mibi
facti sunt inimici*, qui oderunt increpa-
tionem, & converti ad justitiam nolunt.

✠. 22. *Proba me Deus, & scito cor
meum: interroga me; & cognosce semitas
meas.*

✠. 23. *Et vide, si via iniquitatis est
in me, & deduc me in via æterna.*

Quod

Quod v. 1. dixerat, Deum fecisse, nunc ipse rogat, ut faciat, h. e., ut pergat scrutari, & eximinare cor, & semitas ejus, h. e. cogitationes, desideria, progressus, & actiones, ejus. Finem verò scrutationis esse cupit, ut, si Deus videat in ipso viam iniquitatis, quæ ducit ad acquirenda temporalia; abstrahat eum indè, & deducat in viam æternam, h. e. ad ea cogitanda, desideranda, facienda, quæ pertinent ad bona æterna.

PSALMUS CXXXIX.

Titulus: *In finem Psalmus David.*

Recentiores secuti Theodoretum, Psalmi hujus argumentum esse docent precationem Davidis adversus Saulem Regem, & ministros ejus. Sed veteres P. P. Hieron. Chrysost. Aug. argumentum esse volunt, precationem corporis Christi adversus Diabolum, & satellites, iniquos homines, ut probat S. Hilarius.

v. 1. *Eripe me Domine ab homine malo, à viro iniquo eripe me.*

Christus loquitur, juxta Hilarium, in personâ suâ, & membrorum suorum:

Eripe

Eripe me ab homine malo, sive Diabolus, qui est inimicus homo (ut hic loquitur S. Aug.) per se, sive per homines sibi subjectos, me infestet. Tum idem repetit.

¶. 2. Qui cogitaverunt iniquitates in corde, tota die constituebant praelia.

Dat rationem, cur dixerit, *Eripe me*, quia scil. patitur infestationem cogitationum, verborum, & factorum, ut desideria impudica, tentationes infidelitatis, scrupuli, perplexitas mentis &c.; quæ omnia dici possunt praelia assidua, ut nullæ dentur induciæ, nulla intermissio.

¶. 3. Acuerunt linguas suas sicut serpentis: venenum aspidum sub labiis eorum.

Alterum malum, quod patimur ab inimicis, est malum verborum: & quidem finis malorum hominum calumniantium, detrahentium &c. est lucrum, vel vindicta temporalis; sed finis Diaboli est pertrahere hominem ad peccata. *Acuerunt viri illi mali linguas suas sicut serpentis*, ut facilius penetrarent in aures, & corda: *Venenum aspidum nocentissimum*
F sub

sub labiis eorum reconditum est, quod per linguam jaculantur in auditores.

Ps. 4. Custodi me Domine de manu peccatoris, & ab hominibus iniquis eripe me.

Hoc est tertium malum, quod ad rem ipsam pertinet. Ac primò petit cœtus justorum protectionem, ne *manus peccatoris*, Diaboli, appropinquet, & noceat; deinde ut etiam eripiat *ab hominibus iniquis*, qui membra sunt Diaboli, ne & ipsi nocendi potestatem accipiant.

Ps. 5. Qui cogitaverunt supplantare gressus meos: absconderunt superbi laqueum.

Ps. 6. Et funes extenderunt in laqueum: juxta iter scandalum posuerunt mihi.

Describit malum, quod ab iniquis timebat. Dæmon, & Angeli ejus in hoc unum semper intenti sunt, ut supplantent gressus nostros, ut non ambulemus in viâ Dei, ut cadamus in eâ &c., id autem faciunt abscondendo, & multiplicando laqueos, eôsque juxta viam constituendo. Porro *abscondunt laqueum*, h. e. in actibus peccaminosis manifestant voluptatem, utilitatem, sed tegunt malitiam. Illud, *funes extendere* &c. significat, laqueos multiplicare, post laqueum adul-

adulterii tendere laqueum homicidii &c. Illud *juxta iter* &c. significat in ipsa viâ, *quæ est lex Domini*, nulla esse offendicula; at si ceperis à viâ declinare, continuo laquei inveniuntur. Cautè ergo ambulandum est, nec pes extra viam legis Dei ponendus.

✠. 7. *Dixi Domino, Deus meus es tu, exaudi Domine vocem deprecationis meæ.*

✠. 8. *Domine, Domine virtus salutis meæ, obumbrasti super caput meum in die belli.*

Adversùs tot pericula invocat opem Dei, sinè quâ nihil possumus facere. *Dixi Domino, Deus meus es tu, & per hoc ego sum populus tuus: Dominus meus es tu, servus tuus sum ego: quare ad te pertineo, ideo exaudi vocem deprecationis meæ.* Deinde, ut ostendat præsentia, & urgentia pericula, iterum clamat Domino: Confidenter te rogo, quia tu solus es robur, unde pendet salus mea, h. e. per quod ab inimicis salvus esse potero. Jam aliàs protectionem tuam expertus sum: cùm enim ab hostibus graviter oppugnarer, tu fuisti mihi instar galeæ, & auxilio

caput meum texisti, ut mortem imminentem evaderem.

℣. 9. *Ne tradas me Domine à desiderio meo peccatori: cogitaverunt contra me, ne derelinquas me, ne fortè exaltentur.*

Petit semper obumbrari ab æstu mali desiderii: nisi enim concupiscentia mala nos ceperit, frustra Dæmones tentant, frustra homines sæviunt. Domine, ne finas me *tradi à desiderio meo peccatori*, Dæmoni nempe, vel homini tentanti. Cupio, ut non derelinquas me sinè umbraculo gratiæ tuæ; quia inimici contra me meditati sunt insidias, & si fortè ceperint me, gloriabuntur, & exultabunt, quasi non me solùm, sed etiam te superaverint.

℣. 10. *Caput circuitus eorum, labor labiorum ipsorum operiet eos.*

Prædicat futuras impiorum poenas. Summa insidiarum, quibus impii quasi per vias distortas circuibant, ut justos perderent, in eosdem recidet. Tum idem repetit: afflictio, & miseria, quam labiis suis procurabant justis, in ipsos recidet, eosque opprimeret.

℣. 11.

¶ 11. *Cadent super eos carbones, in ignem dejicies eos, in miseriis non subsistent.*

Pergit explicare poenas impiorum. Illud, *carbones ignis*, significat acerrima supplicia; illud, *Cadent*, significat, ea supplicia ab alto descendere, nempe à judicio Dei Judicis supremi. In *ignem dejicies eos*, h. e. à copiâ carbonum super eos cadentium obruentur, & oppressi miseriis, ita jacebunt, ut se attollere, surgere, & subsistere non possint.

¶ 12. *Vir linguosus non dirigetur in terra, virum injustum mala capient in interitu.*

Ad poenas æternas jam addit poenas hujus vitæ. Vir promptus ad loquendum, mendax, adulator, detractor, calumniator, rixosus non prosperabitur in terrâ: tales enim odio passim habentur & à bonis, & à malis. Imò mala, quæ talem linguosum, & ideo injustum capient, non erunt ad præmium patientiæ, ut justis esse solent, sed ad interitum sempiternum.

¶ 13. *Cognovi quia faciet Dominus judicium inopis, & vindictam pauperum.*

¶. 14. *Veruntamen iusti confitebuntur
nomini tuo, & habitabunt recti cum vultu
tuo.*

Concludit, certam esse liberationem,
& felicitatem iustorum, ut etiam suppli-
cia, & miseriam impiorum. Cognovi,
certò scio tum ab experimento proprio,
tum ab exemplis majorum, tum ab ipsâ
Dei iustitiâ, & promissis, quòd Dominus
justissimè iudicabit causas pauperum
suorum, & vindicabit illos, puniens
digno supplicio persecutores eorum.
Ipsi autem iusti, non sibi tribuentes in-
nocentiam, sed gloriam dantes gratiæ
Dei, laudabunt Dominum in æternum,
videntes facie ad faciem, & fruentes vi-
sione ejus.

PSALMUS CXL.

Titulus: *Psalmus David.*

*Argumentum idem est, quod in Psal-
mo superiore, scil. ardens oratio ad Deum.*

¶. 1. *Domine clamavi ad te, exaudi
me, intende voci meæ, cum clamavero ad te.*

Verba sunt corporis Christi, seu cœ-
rûs fidelium, inter hostes constituti.
Magna

Magnâ voce interiori, magnôque cordis affectu invocavi te, Domine, ut opem ferres inter tot pericula laboranti, ideo exaudi me, nec solum hodie, sed quotiescunque *clamavero ad te*, tu quoque intende voci meae aures tuas.

V. 2. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo; elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.

Explicat, quid petat, & in quo velit exaudiri à Deo. Ac primò petit gratiam bene orandi. *Dirigatur* &c. oratio mea ad te per modum thymiamatis. Porro quatuor illa, ex quibus constabat thymiama, nempe thure, galbano, onyche, stacte, sunt quatuor virtutes, Fides, Fiducia, Charitas, & Humilitas, ex quibus componitur oratio Deo gratissima. Et oratio, quam elevatis manibus fundo, sit velut sacrificium incensi, quod ad vesperam offerebatur.

V. 3. Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiae labiis meis.

Petit secundò donum loquendi, & tacendi, quando oportet. Os meum est quasi porta, unde exeunt verba, & per verba exeunt cogitata, & facta; unde

de rogo, ut adhibeas custodiam, janitorem nempe, qui diligenter custodiat; & quia solus janitor ægrè custodire potest hanc portam, rogo etiam, ut adhibeas ostium circumstans, seu munitum, ut expugnari non possit. Porro ostiarius est *Spiritus consilii*, ut sciat homo, quando, quomodo, & quid loqui, vel tacere debeat; & ostium est *Spiritus fortitudinis*, ut audeat loqui, quod oportet, & timeat loqui, quod non oportet.

✠. 4. *Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis.*

Tertiò petit, ut, quia, adhibitâ etiam omni custodiâ, tamen fragilitas humana facit, ut erremus, Deus auxilio suo nobis concedat, ut peccata liberè confiteamur, ne, dum excusando sani videri volumus, à Cælesti medico non sanemur. Non permittas, ut, quando peccavimus, cor nostrum declinet in verba mendacii, & simulationis, ad excusanda peccata variis prætextibus.

✠. 5.

Ps. 5. Cum hominibus operantibus iniquitatem, & non communicabo cum electis eorum.

Quarto petit custodiri à familiaritate impiorum: multi enim innocentiam conservarent, nisi in perversos amicos, & sodales inciderent. Porro pars prima *Ps.* pendet à superiori, & sensus est: Non patiaris me quærere excusationes peccatorum, ut ii faciunt, qui iniqui sunt, ut non fiam socius eorum; & sic per gratiam tuam adjutus, *non communicabo cum electis eorum*, hebraicè, non communicabo in mensâ cum dulcibus cibis eorum. Malorum conversatio in conviviis maximè nocet.

Ps. 6. Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me: oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.

Quintò petit, ut ex gratiâ Dei incidamus in amicos ex charitate corripientes, non in adulatorem falsis laudibus decipientes. Reprehendet me peccantem vir justus in charitate, quia miseretur languentis; iste, inquam, *increpabit me*, severiùs castigans delicta mea: *oleum autem peccatoris &c.*, per unguentum, quo suaviter,

& cum voluptate perungitur caput, significatur blandiloquentia peccatoris, qui peccata extenuat, vel excusat, imò etiam sub aliquo colore, ut benefacta laudat.

✠. 7. *Quoniam adhuc & oratio mea in beneplacitis eorum: absorpti sunt iunctæ petrae Iudices eorum.*

Obscurissimus hic ✠. ex Chryf. hunc sensum habere potest: Non solum non communicabo cum impiis; sed *adhuc oratio mea* ad Deum est contra eorum vitia, & scelera, in quibus ipsi placent. Sed ipsi, sicut Iudices, seu Principes eorum, & duces ad malum, citò peribunt, qualis est eorum interitus, qui absorben- tur à fluctibus marinis, dum agitati ab undis alliduntur ad scopulos.

✠. 8. *Audient verba mea, quoniam potuerunt, sicut crassitudo terræ erupta est super terram.*

Petit ad id, quod dixerat, *Oratio mea in beneplacitis eorum*: multi impii, qui sibi ipsi in peccatis complacebant, audient verba mea, & convertentur ad Deum, *quoniam* verba mea potuerunt, efficacissima fuerunt ad conterenda corda eorum;

eorum; sicut durities, & crassities terræ erumpi, seu scindi solet ligone, vel aratro super terram.

℣. 9. *Dissipata sunt ossa nostra secus infernum: quia ad te Domine, Domine, oculi mei: in te speravi, non auferas animam meam.*

Ultimò petit; sicut ab initio, ut scil. Deus animas nostras liberet ab omni periculo tentationum. Ob multitudinem, & gravitatem tentationum, *ossa*, seu virtus, & fortitudo nostra ita dispersa, & debilitata est, ut penè ad nihilum reducta sit: & quia in his omnibus *ad te, Domine*, ad tuum auxilium respexi, *in te speravi*, oro, ut non finas me perire.

℣. 10. *Custodi me à laqueo, quem statuerunt mihi, & à scandalo operantium iniquitatem.*

Declarat, unde timeat mortem. *Custodi me à laqueo, quem statuerunt mihi* insidiatores Dæmones, sive is laqueus sit concupiscentia carnis, sive concupiscentia oculorum, sive superbia vitæ; & à *scandalis*, exemplis carnalium, cupidorum, superbiorum.

℣. 11.

ψ. II. *Cadent in retiaculo ejus peccatores : singulariter sum ego, donec transeam.*

Hæc postrema admonitio doceet, hominem esse liberi arbitrii, & simul valde consolatur eos, qui timent Deum. *Cadent*, ait, in rete principis venatorum, qui est Diabolus, qui sunt, & esse volunt peccatores : ego autem solitarius ero, donec transeam omnes laqueos, & reia; de Mundo non ero, ut peregrinus esse cogar, donec transeam ad patriam, ubi nulla erunt pericula. Non satis est ad tempus declinare à moribus peccatorum; sed perseverandum est usque ad finem.

PSALMUS CXLI.

Titulus : *Intellectus David cum esset in spelunca, Oratio.*

Sensus tituli est : in hoc Psalmo declaratur prudentia, & sapientia David, qui cum esset delitescens in speluncâ, sapienter cogitavit, unicum remedium in tantis malis esse orationem ad Deum. Fugerat nimirum David à Seule ad Regem Achis, & ab illo etiam malè habitus, contulit se in speluncam Odollam solus, ubi incidit in maximum

maximum vitæ periculum, Vide 1. Reg. C. 22.

Argumentum est oratio ad Deum, quâ liberationem petit à periculo imminente. Psalmus altiori sensu refertur ad Christum filium David, cùm oraret in horto, vel in cruce desertus ab omnibus, & in mortis præsentissimæ periculo constitutus.

ψ. 1. Voce mea ad Dominum clamavi: voce mea ad Dominum deprecatus sum.

ψ. 2. Effundo in conspectu ejus orationem meam, & tribulationem meam ante ipsum pronuntio.

Ponit argumentum Psalmi. Voce meâ tum internâ cordis, tum externâ oris ad Dominum clamavi, & deprecatus sum. ψ. 2. Bis idem dicit. Porro effunditur oratio, cùm tota paulatim ex vase cordis producitur, ut ab aliquo videatur; quod fit, si tribulatio in oratione per partes ad aures audientis pronuntiatur. Illud, in conspectu ejus, significat orationem factam, ubi solus Deus videbat, in speluncâ, quasi in clauso cubiculo, ut Christus postea monuit esse orandum.

ψ. 3. In deficiendo ex me spiritum meum: & tu cognovisti semitas meas.

Ex-

Explicat, cur, & quando pronuntiaverit tribulationem suam coram Deo. Cum, ait, ex me ferè discederet spiritus meus vitalis, cum deficeret vita mea, & in viciniâ mortis essem. Hoc rectè applicatur Christo in horto, vel cruce oranti; item S. S. Martyribus pro fide agonizantibus. Oravi autem ad te, quia tu omnium optimè nôsti actiones, & studia mea, & nôsti, quàm finè ullâ causâ hæc patiar.

ψ. 4. *In via hac, qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi.*

Explicat insidias inimicorum. In viâ justitiæ, & mandatorum Dei, in quâ ambulabam, absconderunt &c. Sic Judæi ex ipsis bonis operibus Christi captabant occasionem eum accusandi. Notat hic S. Aug., non in ipsâ viâ Domini, sed juxta illam posse poni laqueos, ut dictum est Ps. 139. ψ. 6.; Unde sensus est: illi cum sint extra viam, & putent se esse in viâ, ponunt laqueos juxta viam, putantes se ponere in viâ: sed justus non declinans à viâ justitiæ nec ad dexteram, nec ad sinistram, laqueos omnes evadit.

ψ. 5.

℣. 5. *Considerabam ad dexteram, & videbam; & non erat, qui cognosceret me.*

Explicat jam violentiam. Inimici enim, quibus insidiæ non profuerunt, convertunt se ad vim apertam. In illâ verò pressura considerabam ad opem amicorum, & videbam, num quis mihi socius, & amicus adesset, & nullus mihi notum se esse confiteri ausus est. Sic Christum Petrus negabar, reliqui fugerant, & stabant à longè.

℣. 6. *Periit fuga à me, & non est qui requirat animam meam.*

Nec solùm ab aliis auxilium non habeo, sed nec fugâ me ipsum juvare possum: nec invenitur, qui sollicitus sit de vitâ meâ, ne pereat. *Periit fuga à Davide*, quia fugere non poterat; à Christo, quia fugere nolebat; ipse sibi, & Pater ei fugam interdixit.

℣. 7. *Clamavi ad te Domine, dixi, tu es spes mea, portio mea in terra viventium.*

Exclusus igitur ab omni humanâ ope, clamavi ad te, Domine, dixi, tu es spes mea in hac peregrinatione, & hæreditas mea in terrâ viventium. Sinit Deus amicos suos in terrâ peregrinationis affligi, ut
in

in patriâ gloriosius coronet. Hæc eadem Christus loquitur de corpore suo mystico, quod est Ecclesia; vel de proprio hoc sensu: Quia non est, qui requirat vitam meam corporalem, ne pereat; *clamavi ad te Domine Pater*, dixi, tu es exspectatio mea, ut non des *Sanctum tuum videre corruptionem*, sed ostendas illi vias vitæ: tu quoque facies, ut caro mea glorificata per resurrectionem, adipiscatur per ascensionem hæreditatem suam in supernâ Jerusalem, quæ est *terra viventium*.

✠. 8. *Intende ad deprecationem meam, quia humiliatus sum nimis.*

✠. 9. *Libera me à persequentibus me, quia confortati sunt super me.*

Duplici argumento petit à Deo liberationem, tum quia ipse nimium sit depressus, seu afflictus, cum solus lateret in speluncâ; tum quia inimici ejus sint exaltati, & adversum se innocentem viribus prævaluerint, cum hostis ejus Saul exercitum armatum duceret. Christus humiliatus fuit nimis, quia se ipsum humiliavit, factus obediens usque ad mortem, mortem autem Crucis; item nimis humiliatus

liatus, cum penderet inter latrones
cui jure convenit sedere super Cheru-
bim. Et inimici ejus veri confortati
erant valde, quando venit hora ipsorum,
& potestas data est tenebris, ut in ipsum
Solem justitiæ ad tempus prævalere vi-
derentur.

Ps. 10. *Educ de custodia animam meam
ad confitendum nomini tuo: me expectant
justi, donec retribuas mihi.*

S. Chrysoft. dat hunc sensum: Educ
me de his afflictionibus, ut de hac spe-
luncâ egressus, & liberè ubique discur-
rens, laudem nomen tuum: id enim ex-
spectant omnes justi, ut à tuâ providentiâ
tribuatur mihi innocenti liberatio. At
fortè David altiori sensu optat educi de
mortali corpore, velut de custodiâ: illi
enim verè confitentur nomini Domini,
qui illuc ascendunt, ubi qui habitant,
in sæcula sæculorum laudant Dominum:
& expectabant Prophetam justum ani-
mæ S. S. Patriarcharum in limbo, donec
requies tribueretur ei; & S. S. Angeli in
Cælo, donec æterna felicitas retribu-
retur meritis ejus. Christus orat educi
de custodiâ corporis passibilis, & anima-
lis

lis, & induere per resurrectionem corpus impassibile, & spirituale; ut, qui laboraverat prædicando populis, deinceps requiescat laudando Patrem: omnes enim iusti, & qui mortui fuerant ab origine Mundi, & qui vivebant in carne, ut Apostoli, alique fideles discipuli, expectabant maximo desiderio Christum resurgentem, & debitâ retributione gloriæ exaltatum, quia ex plenitudine gloriæ ejus omnes accepturi erant, fideles vivi Spiritum S., mortui è Limbo transitum ad Regna Cælorum.

PSALMUS CXLII.

Titulus: *Psalmus David, quando eum filius suus persequabatur.*

Hebræus solum legit, Psalmus David; cetera verba, explicandi argumenti gratiâ, à Septuaginta addita esse, affirmat S. Hilarius.

Argumentum: David, persecutionem Absalonis, pœnam peccati sui esse agnoscens, peccata sua deplorat, & misericordiam à Deo postulat. Hinc enim Ecclesia Catholica hunc Psalmum inter septem pœnitentiales numerat, quia præscribit David exemplo

exemplo suo formam precandi veris pœnitentibus; atque hunc sensum persequitur S. Chrysostomus.

ψ. 1. Domine exaudi orationem meam, auribus percipe obsecrationem meam, in veritate tua: exaudi me in tua justitia.

David corde contrito, & interno gemitu petens culpæ remissionem, ait: *Domine exaudi orationem meam* (non addit, quid petat, quia credebat Deum videre desiderium cordis) quam tu bene intelligis, quæ sit. Tum idem bis repetit. Per *veritatem* intellige fidelitatem, quâ Deus servat promissa de veniâ pœnitentibus dandâ. Per *justitiam* intellige fidelitatem, quæ est pars justitiæ, quam jam antè vocavit *veritatem*.

ψ. 2. Et non intres in judicium cum servo tuo, quia non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

Petit remissionem peccati ex promissione, & fidelitate Dei, nunc addit aliud argumentum ex conditione, & fragilitate generis humani. Noli mecum judicio contendere, neque ego resistere audebo, aut justum me dicere; sed peccatum meum confitebor: deinde nec

ego solus, sed omnis vivens cadet causa, si tecum iudicio contendere voluerit: nam & iustus cadit septies de die.

ψ. 3. Quia persecutus est inimicus animam meam, humiliavit in terra vitam meam.

Tertia ratio, quam adducit ad impetrandam veniam peccatorum, sumitur ex gravitate tentationis: nec enim sponte suâ, & nullo tentante peccavit, ut Angeli reprobi, sed gravissimâ Dæmonis tentatione tum ad adulterium, tum ad homicidium. *Quia persecutus est &c. humiliavit &c.* h. e. me vilem, & contemptibilem reddidit in conspectu tuo, & S. S. Angelorum; & terræ amatorem fecit, qui antea in cælestibus conversabar.

ψ. 4. Collocavit me in obscuris, sicut mortuos sæculi: & anxius est super me spiritus meus, in me turbatum est cor meum.

Pergit in explicatione calamitatum, quas Diabolica persecutio per peccatum adfert. Postquam enim animam humiliavit ad terram, seu terrenis cupiditatibus implicavit, *in obscuris* eam collocat, h. e. excæcat oculos mentis, ut falsa bona pro veris amplectatur; ut præcipitia
non

non advertat; ut viam vitæ non videat: imò in iis tenebris collocat, in quibus versantur à sæculo, seu jam dudum mortui, in quibus ne vestigium oculorum remanet. Quâ phrasi amplificat tenebras spirituales, in quibus versantur amatores Mundi: & quæ major obscuritas mentis, quàm propter momentaneam voluptatem contemnere felicitatem æternam? Sequitur, *Et anxius* &c.: indicat, se ex divino lumine cœpisse videre tenebras suas, & abjectionem animæ ad res terrenas diligendas; & inde consecutam esse anxietatem spiritûs ex terrore Divini judicii, & ex misero statu, in quem cecidit propter peccatum: *in me turbatum* &c. idem aliter repetit. Atque hoc est initium pœnitentiæ.

¶ 5. *Memor fui dierum antiquorum, meditatus sum in omnibus operibus tuis, & in factis manuum tuarum meditabar.*

Docet, unde ex tantâ anxietate respirare cœperit, & nobis exemplo suo viam ostendit ad respirationem post lapsum. Recogitare cœpi misericordiam tuam, quam ab initio Mundi Patribus nostris exhibuisti, portans infirmitates

G 3

eorum,

eorum, sanans languores, & parcens peccatis. Nec solum obiter memor fui, sed diligenter consideravi omnia opera tua, sive gratiae, sive naturae, & in omnibus misericordiam eminere vidi. *Et in factis &c. idem repetit.*

Ps. 6. Expandi manus meas ad te: anima mea sicut terra sine aqua tibi.

Spe conceptâ ex consideratione misericordiae Dei, ad eum aspicere, & suspirare incipit. *Expandi manus meas in oratione ad te:* quia anima mea ita fitit gratiam tuam, ut terra arida pluviam. Sicut terra sine aquâ nec consistentiam habet, nec vestitur herbis, nec ornatur floribus, nec producit fructus; sed est inanis, & vacua: sic anima sine Dei gratiâ nec resistit tentationi, sed sicut pulvis jactatur à facie venti: nec vestem habet gratiae, nec ornatum sapientiae, nec fructus bonorum operum: quod totum intelligit poenitens experimento suo, & ideo magis fitit, quia melius cognoscit.

Ps. 7. Velociter exaudi me Domine, defecit spiritus meus.

Agnita

Agnita turpitudine peccati, & desiderium gratiæ urget animam pœnitentis, ut non possit ferre moras reconciliationis. Non possum diutius ferre turpitudinem meam; sana velociter languorem meum, quia in extremis ago, vix duco spiritum. Posuit præteritum, *defecit*, pro præsentis amplificandi gratiâ. Verè pœnitens non differt confessionem, & remedia peccati.

Ps. 8. *Non avertas faciem tuam à me, & similis ero descendentibus in lacum.*

Idem petit aliis verbis. Ne recuses reconciliari mihi; ne fiam similis per-euntibus, qui descendunt in lacum profundissimum gehennæ: quibus enim Deus non ignoscit, nec donat vitam gratiæ, ii pereunt in æternum. Illud & hic, ut sæpè aliàs, ponitur pro quia, & sensus est: *Non avertas &c.*; quia, si averteris, *similis ero &c.*

Ps. 9. *Auditam fac mihi manè misericordiam tuam, quia in te speravi.*

Rursus ad idem redit, sed aliâ ratione. Satis diu, te irascente, fui in nocte peccati; incipiat, te miserante, dies gratiæ, & audiam in corde meo

vocem tuam, dicentem mihi: *Salus tua ego sum: Quia in te speravi*, h. e. gratia spei, quam jam accepi, mereatur gratiam remissionis. Licet enim peccator ex se nihil mereatur apud Deum, tamen ipsa gratia meretur augeri, ut aucta mereatur & perfici, ait S. Aug. Ep. 106.

Ps. 10. *Notam fec mihi viam, in qua ambulem, quia ad te levavi animam meam.*

Accepta justificatione, timens, ne iterum cadat, petit sollicitè gratiam cognoscendi viam justitiæ, & per eam ambulandi; quod est signum veri poenitentis. Illumina mentem meam, ut cognoscam viam justitiæ, in quâ ambulare debeo, ut ad te perveniam: nam ad te direxi cursum meum, & renuntians sæcularibus desideriis, te unum desidero.

Ps. 11. *Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi, doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.*

Idem petit, rogans liberari à temptationibus Diaboli, qui sæpe conatur obscurare mentem, ne videat viam justitiæ: nam concupiscentiæ à Diabolo excitatæ faciunt, ut res aliter appareant, quàm
sint

sint, & indè contingat error iudicii. *Eripe me à tentationibus inimici; quia ad te confugi, & illi renuntiavi. Adjuva lumine tuo, ut, repulsis tentationibus, veram viam inveniam, & sic intelligam, quæ sit voluntas tua bona, beneplacens, & perfecta. Debeo, & cupio tibi uni servire, quia tu es Deus meus, principium, & finis omnium bonorum operum meorum, à quo naturam, & cetera bona animæ, & corporis accepi, à quo beatitudinem, & gloriam sempiternam exspecto.*

¶. 12. *Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: propter nomen tuum vivificabis me in æquitate tua.*

Petit sapientiam, quæ ad intelligentiam pertinet; jam petit charitatem, quæ pertinet ad voluntatem: tunc enim verè ambulamur per viam iustitiæ, si scimus, & volumus bene agere. *Spiritus*, non meus, sed *tuus*, qui essentialiter bonus est, per quem diffunditur *charitas in cordibus nostris*, qui facit, ut velimus, & operemur; ille deducet me in viam planam, & directam, quæ est lex tua. Tum ostendit, justificationem, quæ est

G 5

quæ.

quædam vivificatio spiritualis, non ex meritis propriis, sed ex dono gratiæ Dei nobis contingere. Propter gloriam tuam ex gratiâ tuâ vivificabis me in iustitiâ tuâ, seu fidelitate, quâ servas promissa.

Ps. 13. Educes de tribulatione animam meam: & in misericordia tua disperdes inimicos meos.

Ps. 14. Et perdes omnes, qui tribulant animam meam, quoniam ego servus tuus sum.

Concludit, prædicens salutem, & liberationem suam, & perditionem omnium inimicorum suorum: quod sine dubio implebitur in ultimo iudicio. Et quod de se David Propheta dicit, dici etiam potest de omnibus veris Dei servis, qui vel innocentiam custodierunt, vel per veram poenitentiam ad viam iustitiæ redierunt.

PSALMUS CXLIII.

Titulus: *Psalmus David adversus Goliath.*

Argumentum: *Canitur victoria Davidis adversus Goliath, ut titulus docet: spiri-*

*spiritualiter prædicitur victoria Christi,
& Ecclesiæ adversus Diabolum.*

*ψ. 1. Benedictus Dominus Deus meus,
qui docet manus meas ad prælium, & di-
gitos meos ad bellum.*

Laudat Deum, & gratias illi agit,
quòd dono ejus singulari vicerit gigan-
tem, lapide ex fundâ jacto rectè attin-
gendo frontem hominis. Non ait, qui
armat manus meas, sed, qui *docet* &c.,
quia victoria illa non roboris, sed ma-
ximæ artis fuit; nec tamen victoriam
suæ arti, vel exercitationi, sed Dei dono
tribuit. Sic Christus non robore, sed
sapientiâ, patientiâ nempe, & humilita-
te superbum, & crudelem hostem Dia-
bolum superavit. *Et digitos* &c. idem
aliter repetit.

*ψ. 2. Misericordia mea, & refugium
meum, susceptor meus, & liberator meus.*

*ψ. 3. Protector meus, & in ipso spera-
vi, qui subdit populum meum sub me.*

Docet ordinem, quo Deus illi victo-
riam dederit, & nobis daturus sit, si in
eo solum speremus. Primò, *misericor-
dia mea*: hæc est prima origo omnium
bonorum nostrorum & omnia omnino
merita

merita praevenit. Secundò, *Et refugium meum*: David misericorditer praeventus, & vocatus, respexit ad Deum, & ad eum sperando, & invocando confugit. Tertiò, *Susceptor meus*, Deus confugientem ad se suscepit protegendum, & adjuvandum. Quartò, *liberator meus*, susceptum liberavit de captivitate, & ab imminente periculo vitae. Quintò, *Protector meus*, liberatum, ne iterum caperetur, aut vulneraretur, protexit, & protegere pergit, dum praelium durat. Tum addit: & ego vicissim in ipso sperabo, qui fecit plus, quam petere, aut optare potuissem: nam fecit me principem militiae super omnem populum, & fecit, ut populus se quietè regi sinat. *Vide 1. Reg. 18. 2. 2. Reg. 5.*

¶ 4. *Domine quid est homo, quia innotuisti ei? aut filius hominis, quia reputas eum.*

Ex tot beneficiis prorumpit David in magnam admirationem, quòd tantus Deus, quo nihil majus cogitari potest, dignetur tanti facere hominem, qui ferè nihil est, ut etiam velit ab illo cognosci,
&

& amari. Quid nos sentire, dicere, facere par esset, quibus Deus non solum innotuit, sed, formam servi acceptam, humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem crucis; & victoriam nobis donavit contra hostes visibiles, & invisibiles; imò evexit ad participationem Regni sui, & omnium bonorum?

ψ. 5. *Homo vanitati similis factus est, dies ejus sicut umbra prætererunt.*

Explicat causam admirationis suæ, nempe quod homo sit res modica, & quidem brevi desinens esse, more umbræ transeuntis, & tamen capax sit magnorum honorum, si à Deo impleatur. Hæc ait David de homine quoad vitam temporalem, & comparatione factâ cum Deo: ceterum homo magna res est, ad imaginem Dei factus, ad Deum cognoscendum, & amandum factus; quem Christus tanti fecit. Unde sicut pulverem, & cinerem se reputare debet cum Deo collatus: ita dignitatem suam agnoscere debet, cum ei bestiales voluptates à Dæmone suggeruntur; ut dedignetur delectari voluptatibus pecorum, qui ad Angelorum æqualitatem aspirat.

ψ. 6.

Ps. 6. *Domine inclina Caelos tuos, & descende: tange montes, & fumigabunt.*

Ps. 7. *Fulgura coruscationes, & dissipabis eos: emitte sagittas tuas, & conturbabis eos.*

Admiratus, quòd tanta Majestas tantam vilitatem aspicere dignetur, jam considerat superbiam, & cæcitatem multorum hominum, qui, Deo contempto, toti essent in opprimendis piis, & cumulandis terrenis bonis: unde rogat Deum, ut ostendat potentiam suam in ejusmodi homines, ut saltem timore pœnæ peccare cessent, qui amore justitiæ, & reverentiâ Conditoris bene agere nesciunt. *Domine*, ait, quandoquidem humana superbia ex beneficiis te non agnoscit, nec timet; ostende præsentiam tuam per nubes tenebrosas, per ignem de Cælo demissum, per fulgura, & tonitrua, & alia id genus, quibus homines terreri, & expavescere cogantur. Deus *inclinat Caelos*, dum demittit nubes, & densas caligines, quæ videntur partes Cæli aërei; dicitur *descendere*, quia per eos effectus præsentiam suam demonstrat, ut fecit *Exod. 19.* in monte Sina, quem simul cale-

calefecit, ut totus fumigare videretur. Per *sagittas* intellige cælestia fulmina, quæ nemo non expavescit, adversus quæ nihil valet humana defensio.

℣. 8. *Emitte manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis, de manu filiorum alienorum.*

Rogaverat Deum generatim adversus impios, & superbos, jam rogat pro se in particulari. De Cælo potentiam tuam ostende, & eripe, & libera me de aquis multis, h. e. ut ipse explicat, de manu filiorum alienorum, infidelium, qui ad litteram erant Philistæi; spiritualiter sunt Hæretici, seu etiam quicunque impii.

℣. 9. *Quorum os locutum est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis.*

Dicit, filios alienos esse illos, qui ore, & opere iniqui sunt. *Quorum os locutum est vanitatem*, non veritatem, non legem tuam, non boni aliquid: & *dextera eorum* non operatur, nisi rapinas, oppressiones pauperum, adulteria, homicidia &c.

℣. 10. *Deus canticum novum cantabo tibi, in psalterio decachordo psallam tibi.*

℣. 11.

℣. 11. *Qui das salutem Regibus, qui redemisti David servum tuum de gladio maligno: eripe me.*

℣. 12. *Et erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem & dextera eorum dextera iniquitatis.*

Interponit duos ℣. ℣. quasi parenthesis, ex affectu in Deum; tum revertitur ad describendos filios alienos. Deus, pero alia multa beneficia, sed non sum oblitus acceptorum; ideo *canticum novum*, præclarum, nondum auditum, *cantabo tibi*, & simul in psalterio decem chordarum psallam tibi, jungens sonitum psalterii cum laudatione vocis: id autem faciam, quia *tu das salutem Regibus*, ut paulò antè dedisti Sauli Regi per ministerium meum, & *tu redemisti me David servum tuum de gladio injusto Goliath*: tu igitur, sicut hætenus fecisti, *eripe me*. Erue, inquam, me de manu filiorum alienorum, qui & verbo, & opere scelestissimi sunt.

℣. 13. *Quorum filii sicut novellæ plantationes in juventute sua.*

Describit filios alienos ab affectu, & opinione ipsorum: Qui scilicet non sectantur,

sectantur, nisi humanas felicitates, quas inter primo loco ponunt filios: tunc enim se felices putant, si filii eorum sunt in juventute suâ similes novellis plantationibus arborum, h. e. bene radicati, virides, florentes, ut spes sit, eos diutissime supervicturos.

¶. 14. *Filiæ eorum compositæ circumornatæ, ut similitudo templi.*

Secunda eorum felicitas temporalis est, si filiæ sint formosæ, & ornatae, ut facile viros inveniant, quibus nubant. Illud, *ut similitudo templi*, videtur significare ornatum tabernaculi, ut sunt purpura, byssus, aurum, gemmæ &c.

¶. 15. *Promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud.*

Tertia eorum felicitas est, si promptuaria ita plena sint variarum frugum, aliarumque rerum ad hujus vitæ usum, ut necesse sit ex uno in aliud exonerare copiam rerum.

¶. 16. *Oves eorum fætosæ abundantes in egressibus suis: boves eorum crassæ.*

Quarta eorum felicitas sunt oves fœcundæ, quæque plurimæ conspiciantur, cum egrediuntur ad pascua: & si-

H

mul

mul cum gregibus ovium armenta
broum, & quidem pinguium.

ψ. 17. *Non est ruina maceriae, neque
transitus, neque clamor in plateis eorum.*

Ultima felicitas, si domus, & pa-
latia ruinam nullam minentur, sed ipsæ
etiam maceriae, quæ ex vili maceriâ eri-
guntur, integræ maneant: & nullus sit
tumultus, concursatio tumultuantium,
nec clamor in plateis eorum, sed om-
nia tranquilla, & pacata.

ψ. 18. *Beatum dixerunt populum cui
hæc sunt: beatus populus cujus Dominus
Deus ejus.*

Concludit, referendo ex sententiâ
filiorum alienorum, beatum esse popu-
lum, cui hæc sunt, quæ paulò antè de-
scripsimus: sed ex propriâ sententiâ di-
cit, beatum esse populum, qui habet
pro Deo verum Deum. Interim nota,
differentiam inter filios Dei, & filios
alienos non consistere in copiâ, vel ino-
piâ rerum temporalium, cùm etiam di-
vites pii esse possint, & pauperes impii,
sed in affectione: qui bona temporalia
tanti faciunt, ut præ illis contemnant
æterna, vel ut malint Deum offendere,
quàm

quàm illorum jacturam facere, filii gehennæ sunt. Qui verò bona temporalia, parva bona, & jacturam eorum, parva mala esse dicunt, ut revera sunt; contrà verò gratiam Dei, & Cælestem patriam in maximis bonis reponunt, & offensionem Dei, ac vitæ æternæ detrimentum, mala gravissima putant, sunt filii Dei.

PSALMUS CXLIV.

Titulus: *Laudatio David.*

Græcè legitur, Laudatio ipsi David; unde sensus tituli est, Laudatio Dei inspirata, & dictata à Spiritu S. ipsi Davidi. Vide titulum Psalmi 3.

Argumentum Psalmi patet ex titulo; est scilicet perpetua Laudatio Dei, quæ sumitur tum ab ipsâ Dei magnitudine, tum ab operibus ejus, tum à qualitatibus Regni ipsius, tum à virtutibus Regis, quæ in ipso perfectissimè inveniuntur. Est autem Psalmus alphabeticus, ut faciliùs memorie commendetur, & delectabiliùs canatur.

Aleph. v. 1. *Exaltabo te Deus meus Rex, & benedicam nomini tuo in seculum, & in seculum seculi.*

Beth. v. 2. *Per singulos dies benedicam tibi, & laudabo nomen tuum in seculum, & in seculum seculi.*

Docet, quid in hoc Psalmo canere proposuerit. Celebrabo te versibus meis, ut tu; qui es altissimus, altissimus etiam habearis, & prædiceris ab hominibus. Vocat Deum *Regem suum*, vel ut ostendat se Regem esse sub Rege Deo, qui omnes regit, & à nullo regitur; vel quia Deum celebrare intendit ob ea præcipuè attributa, vel opera, quæ illi conveniunt, ut Rex est, & Gubernator rerum omnium. Insuper addit, laudationem hanc fore perpetuam, ita ut hinc incipiat, & perseveret per successiones hominum canentium hos Psalmos usque ad finem Mundi, & deinde in Cælo nunquam deficiat. Illud, *per singulos dies*, significat, dum vivam, sive in prosperis, sive in adversis &c.

Gimel. v. 3. *Magnus Dominus, & laudabilis nimis, & magnitudinis ejus non est finis.*

Quatuor

Quatuor sunt quasi partes magnitudinis, *latitudo*, *longitudo*, *sublimitas*, & *profundum*. Igitur incipit laudare Deum à magnitudine vel essentiae Divinae, quæ est magna quoad latitudinem, quia immensa; quoad longitudinem, quia æterna; quoad sublimitatem, quia altissima; quoad profunditatem, quia incomprehensibilis: vel ꝑ. intellige de Deo, ut Rex est: est enim *Rex magnus*, quoad latitudinem, quia omnia serviunt ei à summo Angelo usque ad ultimum vermiculum; quoad longitudinem, quia Regni ejus æterna duratio est; quoad sublimitatem, quia potestate summâ, & absolutissimâ regnat; quoad profunditatem, quia non solum corpora, sed & corda regit, & moderatur intimas omnium cogitationes, & affectiones, & nihil est tam reconditum, quod virga Regni ejus non penetret. *Magnus ergo Dominus, & valde laudabilis, & magnitudinis ejus non est finis*, quia & latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum infinita sunt.

Daleth. ꝑ. 4. *Generatio, & generatio laudabit opera tua, & potentiam tuam prænuntiabunt.*

H 2

Ab

Ab essentiâ Dei magni Regis, quæ investigari non potest, transit ad opera ipsius mirabilia, ex quibus potentia ejus intelligi potest. Ego solus non sufficio laudare, sed omnes generationes *laudabunt* opera tua, quia nunquam deerunt, qui ea considerabunt, & indè potentiam tuam, quæ in illis relucet, assiduè prædicabunt.

He. V. 5. *Magnificentiam gloriæ sanctitatis tuæ loquentur, & mirabilia tua narrabunt.*

Dixit in genere de operibus Dei mirabilia, jam tria eorum genera distinguit, *gloriosa, terribilia, amabilia*. Ad prima pertinent Cæli superiores, Sol, Luna, Stellæ &c.; de his ait: omnes generationes laudabunt excellentiam gloriosi hujus operis, & mirabilia, quæ in eo sunt, ut varietas, multitudo, splendor &c. *Sanctitas* hebraicè Majestas, Magnitudo.

Vau. V. 6. *Et virtutem terribilium tuorum dicent, & magnitudinem tuam narrabunt.*

Dicit nunc de terribilibus: Robur, & potentiam terribilium flagellorum, quibus

quibus impios castigare solitus es, dicent, & ex iis *magnitudinem* potentiae tuae *enarrabunt*. Huc pertinet Diluvium, combustio Sodomæ, plagæ Ægypti, hiatus terræ ad absorbendos seditiosos; motus terræ, pestis, fulmina, eluvies aquarum, tempestates, & alia Dei flagella.

Zain. v. 7. Memoriam abundantia suavitatis tuæ eructabunt, & justitia tua exultabunt.

Tertium genus operum Dei, quod ad misericordiam pertinet, pluribus, & cum majori gratiâ explicat, quia ad pios pertinet. Omnes generationes repletæ abundantia suavitatis, benignitatis, & misericordiae tuæ, mandabunt posteritati memoriam tot beneficiorum; imò ipsi *exultabunt* ob fidelitatem, quâ promissa beneficia præstitisti. Ut taceam innumeras consolationes, quas Deus in tot rebus creatis homini concedit; huc pertinent dona gratiæ, Incarnatio, Passio, Resurrectio, Ascensio Christi, missio Spiritûs S., Vocatio Gentium, ædificatio Ecclesiæ, justificatio impiorum, promissio Regni Cælestis &c. Quæ

H 4

omnia

omnia cū suavi meditatione quasi comeduntur, mirum non est, si ex tantā plenitudine pii omnes eructent memoriam abundantiae suavitatis Dei.

Chet. v. 8. *Miserator, & misericors Dominus, patiens, & multum in se-
vicors.*

Teth. v. 9. *Suavis Dominus univer-
sus, & miserationes ejus super omnia ope-
ra ejus.*

Ipse David jam primus eructat, & prædicat. *Misericors Dominus, quia tollit miseras, creando, gubernando, justificando, glorificando; Miserator, hebraicè, paterno affectu misericors; Patiens, perseveranter misericors, longanimis in tolerando impio, & expectando ad patientiam: & hæc misericordia non exigua, sed copiosissima est: nam suavis est omnibus, putà sanum palatum habentibus; imò misericordia ejus extenditur in omnia opera ejus, cū nullum sit opus Dei, in quo misericordia ejus locum non habeat.*

Jod. v. 10. *Confiteantur tibi Domine omnia opera tua, & Sancti tui benedi-
cant tibi.*

Caph.

Caph. v. 11. *Gloriam Regni tui dicent, & potentiam tuam loquentur.*

Larned. v. 12. *Ut notam facians filiis hominum potentiam tuam, & gloriam magnificentiae Regni tui.*

Mem. v. 13. *Regnum tuum, Regnum omnium saeculorum, & Dominatio tua in omni generatione, & generationem.*

Cecinit opera Dei gloriosa, terribilia, & amabilia, & concludit: Laudent te opera tua, de quibus haecenus te laudavi: opera enim opificem laudant, si pulcra sint, & bona, qualia sunt opera Dei, ut nihil eis addi, vel minui possit. Dein transit ad qualitatem Regni. Opera tua, quae patent oculis omnium, generatio, & generatio laudabit, v. 4.; verum qualitatem Regni, de qua nunc dicam, cum eam Spiritus S. solis fidelibus tuis revelet, ideo *Sancti tui benedicant tibi*, laudent te: in quo? Gloriam Regni tui dicent, & potentiam tuam loquentur; ut faciant filios hominum intelligere, Regna sua terrena nihil esse, si comparentur ad Regnum Dei. Porro gloria, seu potentia Regni consistit in multitudine subditorum, & in mag-

H s nitudine

nitudine opum, unde subditi sustentari possunt. Est autem quadruplex differentia inter Regnum hominum, & Dei. Primò homines Reges habent subditos paucos, & sui Regni opes, h. e. tenuissimas; Dei subditi sunt omnes Angeli, omnes homines, omnes Dæmones; ejus opes sunt, quidquid in Cælo est, & terrâ, & mari. Secundò Reges homines sic dominantur subditis, ut etiam illis serviant, quia pendent ab illis, & sinè illis nihil possunt; & pariter sic abundant opibus, ut semper egeant, nam exigunt vectigalia, tributa, & ut plurimum gravati sunt ære alieno: Deus dominatur omnibus, servit nemini, nullius operæ indigus: abundat opibus sinè ullâ inopiâ, quia potest in momento producere ex nihilo multò plura, quàm habeat. Tertiò Reges homines gaudent honore, & dignitate suâ; sed anguntur assiduâ sollicitudine, & formidine, ut ideo fuerint, qui sponte imperium deposuerint: Deus nullâ premitur sollicitudine, nullo metu, sed cum tranquillitate, & securitate regnat. Quartò Reges homines brevi tempore regnant:

regnant : *Regnum Dei Regnum omnium
seculorum &c.*

Nun. v. 14. *Fidelis Dominus in
omnibus verbis suis, & Sanctus in omni-
bus operibus suis.*

Transit ad virtutes Regias, quæ in
Deo, & Christo homine perfectissimæ
sunt. Prima virtus Regia est probitas
vitæ, & præcipuè veracitas in verbis.
Fidelis Dominus, verax, non mendax,
non decipiens, promissa omnia constan-
ter observans : & *Sanctus*, innocens,
impollutus, immaculatus in omni ope-
re suo.

Samech. v. 15. *Allevat Dominus
omnes, qui corruunt, & erigit omnes elisos.*

Altera virtus Regia, & Pastoralis est
misericordia : nam Regis, & Pastoris
idem est officium, regere subditos, ne
corruant, & erigere eos, qui fortè cor-
ruerunt. Illud, *allevat*, in Hebræo est,
sustentat omnes, ne corruant, cum in
proximo sint, ut cadant. Licet plures
cadant, etiam spiritualiter, dicitur ta-
men Deus omnes *allevare*, ne cadant, &
erigere elisos, quia quicumque in tenta-
tione non cadunt, Deo juvante non ca-
dunt;

dunt; & qui ex casu resurgunt, Deo erigente resurgunt; qui autem ex casu non resurgunt, ex se habent, non ex Deo, ut cadant, vel non resurgant; & manet vera sententia Osee C. 13.: *Perditio tua ex te Israel, tantummodo in me auxilium tuum.*

Ain. V. 16. *Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das escam illorum in tempore opportuno.*

Phe. V. 17. *Aperis tu manum tuam, & imples omne animal benedictione.*

Tertia virtus Regia liberalitas est: nec enim Rex variis artibus expilare subditos debet, sed alere ut filios, sic tamen, ut tempore suo comedant, non totos dies in comestationibus consumant. *Oculi omnium* viventium ad te respiciunt, sperantes à te cibum, ut inde alantur, & vivant: & tu per creaturas tibi subjectas, terram, Solem, pluvias, producis fructus copiosos in escam omnium viventium. Illud, *in tempore opportuno* varios habet sensus, primò: dum tempus opportunum est, quia non semper debent comedere: secundò, quando necesse habes, dum esuris, eges:
tertiò,

tertiò, dum æquum est: aliquando enim æquum est tolli, propter peccata immittendo sterilitates, & penuriam; sicut medici præscribunt cibi inediam, abstinentiam vini: quartò, quia non omnes fructus dat omni tempore, sed per temporum varietates varios fructus ex terrâ producit. Ut verò scias, primam causam omnium bonorum esse Dei liberalitatem, addit: *Aperis tu manum* &c. qui *℣.* totus liberalitatem sonat: *Aperis manum*, non strictâ manu, sed largâ, apertâ, summâ liberalitate: *imple*, abundè satias: *Omne animal*, non solum hominem, sed omnia animalia: *benedictione*, h. e. abundanti refectione, quo sensu vocem accipit S. Paul. 2. Cor. 9. *Ut benedictionem, non ut avaritiam*, h. e. largam eleemosynam.

Tsadich. *℣.* 18. *Iustus Dominus in omnibus viis suis, & Sanctus in omnibus operibus suis.*

Quarta virtus Regia est justitia, quæ ad pacem, & quietem populi necessaria est. Dominus in omnibus actionibus suis externis, quibus quodammodo exit ab interno conclavi suo ad nos, justissimus

stissimus est: tribuit enim omnibus, quod illis debetur; & hoc idem repetit: *Et Sanctus in omnibus &c.*

Còph. v. 19. *Propè est Dominus omnibus invocantibus eum, omnibus invocantibus eum in veritate.*

Quinta virtus Regia est facilem se exhibere omnibus accedentibus, & opem implorantibus. Hoc mirificè præstat Deus noster, qui licèt excelsior Cælo sit, tamen appropinquat facilè omnibus invocantibus eum, nec ulli audientiam negat. Illud, *in veritate*, includit omnes conditiones bonæ orationis: ut fiat cum verâ fide, spe, fiduciâ, serio animo, cum charitate, saltem inchoatâ, cum affectu, & desiderio consequendi, quod petitur; non voce tantum, sed mente, & cum attentione.

Res. v. 20. *Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet, & salvos faciet eos.*

Sexta virtus Regia est benignitas, quâ non solum facilè admittitur subditus ad audientiam; sed & benignè conceditur, quod petitur, modò tale sit, quod deceat Regem concedere. Audita
oratione

oratione præstabit, quod ipsi volunt. Addit, *timentium se*: quia justum est, ut Deus faciat voluntatem eorum, qui faciunt voluntatem ipsius, & timore sancto metuunt offendere Deum, & quidlibet potius amittere volunt, quàm gratiam Dei.

Scin. v. 21. *Custodit Dominus omnes diligentes se, & omnes peccatores disperdet.*

Ultima virtus, sed maximè necessaria Regi est providentia, quâ protegit justos, ne à multitudine peccatorum opprimantur; & peccatores dissipat, ne justis noceant; aut non tantùm noceant, quantum vellent. Si Deus aliquando finit justos ab impiis multa pari; tamen custodit eos, ne passio illis noceat, imò gratiâ suâ facit, ut multum profit. S.S. Martyres custodit, tribuendo illis constantiam in fide, patientiam in doloribus, ut animæ gloriam mox adipiscantur, & paulò post recipiant corpus gloriosum. Quod ad peccatores pertinet, vel convertentur ad justitiam; & non erunt amplius peccatores; vel injusti permanebunt usque ad finem, & destrudentur

trudentur ad gehennam, ut ad justos nunquam possint appropinquare; unde verum est: *Omnes peccatores disperdet.*

Thau. *Ps. 22. Laudationem Domini loquetur os meum: & benedicat omnis caro nomini sancto ejus in seculum, & in seculum seculi.*

Concludit, jungens finem cum principio. Propter hæc omnia, quæ dixi de magnitudine Dei, de operibus ejus, de perpetuitate Regni ejus, de virtutibus Regiis, quæ in ipso perfectissimæ, & absolutissimæ inveniuntur, *Laudationem* ejus semper loquetur os meum; nec solum ego laudare cupio, sed opto, ut *omnis caro*, omnis homo, omne, quod spirat, & vivit, nomen Domini semper laudet.

PSALMUS CXLV.

Titulus: *Alleluja, Aggæi, & Zachariæ.*

Hæc verba, Aggæi, & Zachariæ, quæ carent soli codices Hebraici, à Septuaginta addita esse, docet S. Hilar. quia duo illi Prophætæ prædixerunt renovationem Jerusalem; & captivos consolabantur, & borta-

hortabantur ad reditum in patriam, & ad ipsam civitatem instaurandam.

Argumentum : *hic Psalmus, uti & duo sequentes, Caelestem Jerusalem praedicant, & invitant ad iter ad eam suscipiendum: & quia nihil est, quod magis retardet peregrinos ab itinere, quam spes felicitatis terrenae, quae ab amicitia, & obsequio magnorum Principum dependet, hortatur gravissimis verbis, ut in nullo homine, quantumvis magno, spem ponamus, sed totam fiduciam nostram in Domino collocemus.*

Ps. I. Lauda anima mea Dominum: laudabo Dominum in vita mea; psallam Deo meo, quamdiu fuero.

Incipit per dialogum. Peregrinus homo animadvertens carnem suam gemere in labore peregrinationis, hortatur animam suam, ut ipsa saltem, quae spe beata esse coepit, Deum laudet, & canendo reficiat totum hominem. *Lauda,* inquit homo ad animam suam, *anima mea Dominum.* Respondet anima: *Laudabo &c.* h. e. ut exponunt S. S. Hilar. & Aug., tunc verè laudabo, quando veram vitam vivam: nunc enim gemendum, & orandum potius, quàm canendum, &

I

lau-

laudandum: licet enim & nunc Deum laudemus, tamen non est hæc simplex, & plena laudatio, sed admixta lacrimis, & precibus; tunc vero erit & sola, & perpetua, & jucundissima laudatio. *Psal- lam Deo* &c. idem repetit: cum ad vitam æternam pervenero, ab omnibus negotiis liber *Pfallam Deo meo*, & sicut semper ero sine timore moriendi, ita semper psallam sine periculo deficiendi.

¶. 2. *Nolite confidere in Principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus.*

Videt S. Propheta, multos retardari ab itinere ad salutem, quia mirantur Præfecturas humanas, Principatus, Regna, quasi possent, qui ea possident, beatos facere, quos volunt; & miseratus cæcitatem ipsorum, exclamat: Nolite confidere in Principibus, qui sunt *fili hominum*: quia salvare non possunt alios, nec ipsi salvi sunt, sed salvandi cum ceteris, si digni erunt.

¶. 3. *Exibit spiritus ejus, & revertetur in terram suam: in illa die peribunt omnes cogitationes eorum.*

Jam probat, non esse salutem in filiis hominum. Nam velit, nolit, etiam in
arce

arce munitiffimâ conſtitutus, & exerci-
tu armato vallatus; licet etiam orbis ter-
rarum Monarcha fuerit, exhibit ſpiritus
ejus ex corpore, & corpus, recedente
ſpiritu, *in terram*, unde ſumptum eſt,
revertetur; & tunc *peribunt omnes cogi-
tationes eorum*, qui nempe in illo ſpem
ſuam poſuerunt; h. e. ſpes irritæ con-
cident. Illud, *in terram ſuam reverte-
tur*, nullo modo referri poteſt ad ſpi-
ritum: nam in codice Hebræo *Spiritus*
eſt generis fœminini, uti & *exhibet*, ſed
revertetur eſt generis maſculini, uti &
corpus, caro.

¶ 4. *Beatus cujus Deus Jacob, adju-
tor ejus: Spes ejus in Domino Deo ipſius,
qui fecit Cælum, & terram, mare, &
omnia quæ in eis ſunt.*

Rejeçtâ vanâ confidentiâ in Princi-
pibus terrenis, docet, fiduciam ponen-
dam eſſe in ſolo Deo vero, ſiquis ad
veram, & æternam ſalutem pervenire
deſideret. *Beatus*, ſpe ſcil., & in viâ
rectâ, ac ſecurâ ad ipſam beatitudinem
in re eſt, qui adiutorem, & protectorem
in hac viâ habet *Deum Jacob*, h. e. verum
Deum. Tum docet, quis habeat Deum

adjutorem: cuius spes est in Domino Deo ipse: nam fecit Cælum &c.; unde potentissimus est, & Dominus omnium rerum, & omnia ei subiecta sunt; ac per hoc, qui ab eo protegitur, nihil timere debet.

Ps. 5. Qui custodit veritatem in sæculum, facit iudicium injuriis patientibus, dat escam esurientibus.

Nec solum omnipotens est, & potest protegere, ac juvare, sed etiam vult, quia justus, & misericors est. Quia justus est, semper observat promissa; promisit verò opem sperantibus in se. Item quia justus est, justè judicat causam, quam habent iusti contra iniquos; & iniquos punit, iustos coronat. Quia verò misericors est, per admirabiles vias providentiæ suæ prospicit inopiæ spiritali, & corporali sperantium in se.

Ps. 6. Dominus solvit compeditos, Dominus illuminat cæcos.

Ps. 7. Dominus erigit elisos, Dominus diligit iustos.

Quia non sufficit peregrinantibus ad patriam, protegi à latronibus, & alimoniam refici; sed necesse est habere pedes

des solutos, oculos illuminatos, & totum corpus sanum; unde ait: *Dominus solvit compeditos* à compedibus concupiscentiæ malæ, mortificans paulatim omnes cupiditates: & quia concupiscentia excæcat, *Dominus illuminat cæcos*, præbens lumen sapientiæ, & prudentiæ interioris: & quia ex peccato non sola cupiditas, & cæcitas, sed & infirmitas orta est, & homo per peccatum similis illi factus est, qui descendens à Jerusalem in Jericho incidit in latrones, & spoliatus, ac vulneratus semi-vivus relictus est, ideo addit, *erigit elisos*. Demum, *diligit justos*, ut homo per gratiam sanatus, solutus, & illuminatus speret perseverantiam de Dei benignitate.

ψ. 8. *Dominus custodit advenas, pupillum, & viduam suscipiet, & vias peccatorum disperdet.*

Aliâ metaphorâ idem docet. Per *advenas* intellige peregrinos in terrâ alienâ, qui non sunt cives Babylonis, nec filii hujus sæculi. Pupilli sunt homines justî, destituti humano præsidio, qui Patrem non habent in terris, nec confidunt in ullâ re temporali. *Vidua* dicitur Ec-

clesia, cum virum suum non videat in
gerris, & multis injuriis, ac calamitatibus
exposita fit. Hos omnes suscipiet Do-
minus in domum suam tempore suo: &
tunc prosperitates Mundi, per quas am-
bulant peccatores, ut per vias latas, quæ
ducunt ad perditionem, Deus in fine
Mundi omnino disperdet, & destruet.

*Ps. 9. Regnabit Dominus in sæcula, Deus
tuus Sion in generationem, & generationem.*

Demum peregrinatione finitâ, & viis
peccatorum cum ipsis peccatoribus ex-
terminatis, adveniet Regnum Christi sem-
piternum. *Regnabit enim Dominus cum
Sanctis suis in sæcula: regnabit, inquam,
ô S. Sion Deus tuus cum filiis suis in
æternum.*

PSALMUS CXLVI.

Titulus: *Alleluja.*

Argumentum est exhortatio ad lau-
dandum Deum, quia est dignissimus laude
ob beneficentiam, sapientiam, potentiam,
providentiam, justitiam, misericordiam.

*Ps. 1. Laudate Dominum, quoniam bo-
nus est Psalmus, Deo nostro sit jucunda,
decoraque laudatio.*

Hor.

Hortatur Propheta omnes: Laudate Dominum, quoniam bonum est vobis psallere Deo nostro; & efficite, ut illa laudatio sit Deo jucunda, ut reverà erit, si sit etiam decora, h. e. qualis decet Dei Majestatem, pulcra, ornata virtutibus.

v. 2. Aedificans Jerusalem Dominus, dispersiones Israelis congregabit.

Indicat materiam laudis. Laudate Dominum, quia ipse aedificavit Jerusalem, & ad eam congregabit filios Israel in locis variis dispersos. Prævidit David, urbem, à Nabuchodonosor everfam, iterum sub Cyro, & Dario aedificandam, & captivitate solutâ, redituros in patriam Judæos dispersos. Altiore sensu intellige hæc de aedificatione Ecclesiæ per Apostolorum prædicationem, & congregatione dispersorum filiorum Dei, Joan. 11. v. 51. & 52.: vel de supernâ Jerusalem, quæ quotidie aedificatur ut civitas, ascendentibus ad eam lapidibus vivis: ad quam congregandi sunt omnes peregrini, nunc dispersi per regiones Babylonie.

v. 3. Qui sanat contritos corde, & alligat contritiones eorum.

Declarat, quomodo dispersos sit congregaturus. Judæi magnitudine calamitatum humiliati erant, & in se non amplius confidebant: hos ergo Deus sanavit, variis consolationibus illos erigendo, & lætificando; & *alligavit* contritiones eorum, dum per Cyri benevolentiam efficit, ut calamitas perfectâ liberatione finiretur. Christus cor contritum, & humiliatum sanat à morbo peccatorum, more chirurgorum colligando vulnera. Sunt autem ex S. Aug. alligamenta peccatorum, Sacramenta visibilia, per quæ Deus peccata curare solet: & sicut curatis perfectè vulneribus, alligamenta tolluntur: sic in resurrectione corporum, curatis omnibus languoribus nostris, omnia Sacramenta cessabunt.

¶. 4. Qui numerat multitudinem stellarum, & omnibus eis nomina vocat.

Secundò laudandus est Deus à sapientiâ. Licet Deo non sit difficile stellas numerare, cui non fuit difficile eas creare; tamen absolutè magnum est, & multæ sapientiæ multitudinem stellarum numerare; aliàs non diceret Deus Abrahamæ *Gen. 15.: Numera stellas, si potes.* Illud,

¶

Et omnibus ejus nomina vocat, significat notitiam distinctam naturæ, & proprietatum singularum stellarum.

℣. 5. *Magnus Dominus noster, & magna virtus ejus, & sapientiæ ejus non est numerus.*

In stellis pariter apparet virtus, seu potentia Dei, quia vocando eas nominatim dedit illis esse, & moveri. Illud, *sapientiæ ejus non est numerus*, significat, non esse numerum earum rerum, quas Deus per sapientiam suam cognoscit.

℣. 6. *Suscipiens mansuetos Dominus, humilians autem peccatores usque ad terram.*

Tertiò Deus laudandus à justitiâ, & misericordiâ. Deus verè pius, & misericors humiles, & mansuetos in protectionem suam suscipit, & exaltrat usque ad Cælum: & ut justus Judex superbos peccatores, qui se, cum Satanâ, exaltant super sidera, humiliat, deprimit, ut humili jaceant, viles, & abjecti vivant.

℣. 7. *Præcinite Deo in confessione, psallite Deo nostro in cithara.*

In medio Psalmi antequam pergat ad laudem providentiæ Dei, iterum hortatur: præmittite confessionem laudis ca-

I 5

nendo

nendo hymnum, & addite sonitum ci-
tharæ. Verba laudis Dei debet sequi
sonitus operum bonorum.

*Ps. 8. Qui operit Cælum nubibus, &
parat terræ pluviam.*

Laudanda est providentia Dei gene-
ralis, quâ suis temporibus cogit aërem in
nubes, non ut Cælum obscurer, sed ut
pluviam necessariam terræ tribuat, sinè
quâ nihil omnino in terrâ nasceretur.
Alio sensu, Deus serenitatem prosperita-
tis subducit, ut ex tribulatione pluvia gra-
tiæ Dei per patientiam, & humilitatem
ad nos descendat.

*Ps. 9. Qui producit in montibus fœnum,
& herbam servituti hominum.*

Declarat utilitatem pluviae. Non suf-
ficit pluvia, & terra, nisi Deus *producat*,
h. e. ope suâ cooperetur. Valles, &
campi per aquas fluviorum irrigari pos-
sent; sed montes vel maximè pluviis in-
digent; aliàs omnino arefcerent. Sen-
sus *Ps.* est: fœnum agreste nasci in mon-
tibus in pastum jumentorum, herbam au-
tem, quæ fatione, & culturâ gignitur,
produci in cibum hominum: vel, ut vult
S.

S. Chrysoft., fœnum esse herbam jumentorum, ut jumenta homini serviant.

℣. 10. *Qui dat jumentis escam ipsorum, & pullis corvorum invocantibus eum.*

Pergit explicare providentiam Dei erga bestias, & volatilia, ut discat homo multò magis confidere in Dei confidentiâ. Illud, *invocantibus*, significat, dum crocitant quærentes cibum, non quod Deum cognoscant, sed quia Deus est, qui providentiâ suâ illis cibum desiderantibus procurat, præsertim cum pulli nondum noverint cibum quærere.

℣. 11. *Non in fortitudine equi voluntatem habebit, nec in tibiis viri beneplacitum erit ei.*

℣. 12. *Beneplacitum est Domino super timentes eum, & in eis, qui sperant super misericordia ejus.*

Quia dixerat, Deum providere pullis corvorum invocantibus eum, concludit, Deo non esse gratos superbos. Non amat Deus fortitudinem equi, quatenus de eâ superbiunt homines: nec complacet sibi Deus in tibiis robustis hominum, quatenus in illis ipsi confidunt, ut Dei ope sibi egere non videantur ad evadenda

denda pericula: sed *beneplacitum est Deo* super humiles, & trementes ad mandata Dei, & qui non in suis viribus, sed in Dei misericordiâ totam spem suam ponunt.

PSALMUS CXLVII.

Titulus, & Argumentum: *Alleluja.*

Hortatur populum Dei ad ipsum laudandum ob multa beneficia in ipsum collata. Quæ hic dicuntur, conveniunt terrenæ Jerusalem; perfectiùs Ecclesiæ Christianæ; perfectissimè Cælesti Jerusalem.

Ps. i. Lauda Jerusalem Dominum: lauda Deum tuum Sion.

Sion pars erat urbis nobilior, ubi templum Domini ædificatum erat; sed & sumitur pro totâ urbe. Cum in Cælesti Jerusalem nullus sit egens, nullus miser, nec proinde aliis curis opus sit, urbs illa & totâ, & semper vacare potest laudibus Dei; rectè igitur illi dicitur: *Lauda Dominum*, quæ ab omni alio negotio libera es; *lauda Deum tuum*, quia præ omni aliâ civitate beneficiis Domini frueris, & præstantiam ejus intueris.

Eccle-

Ecclesia, quæ peregrinatur in terris, laudare quidem Dominum debet, sed nec rota, nec semper id facere potest, cum sæpe sollicita esse, & circa plurima turbare necesse habeat.

¶ 2. *Quoniam confortavit seras portarum tuarum, benedixit filiis tuis in te.*

Ratio, cur debeat Jerusalem laudare Deum, est, quia dedit illi securitatem, & abundantiam, in quibus summa bonorum omnium consistit. Deus confortavit seras portarum Jerusalem, ut nullâ vi expugnari possint, &, qui intus sunt, securi sint, quia nihil mali intrabit, nihil boni exibat: nullus admittetur inimicus, nullus excludetur amicus: atque in hanc tam munitam civitatem benedictio divina copiam omnium bonorum intulit. Sed hæc duo perfectè conveniunt cælesti Jerusalem, ubi securitas est æternitas, & benedictio est fruitio summi boni. Ecclesiæ peregrinanti in terris ista suo modo conveniunt, sed non omnibus modis: nam *portæ inferi non prævalebunt adversus eam*, nec desunt ei bona plurima: sed interim tamen multi in eam intrant mali, multi ex eâ deficiunt boni:

paleas

paleas cum tritico, pisces malos cum bonis, hædos cum agnis admixtos habet. Demum conveniunt illa terrenæ Jerusalem, sed valde imperfectè: nam in montibus sita, & montes in circuitu habens, satis munita videri poterat; & plenâ populo, atque opibus aliquando fuit: sed tamen non semel everfa, & succensa satis ostendit, non de illâ potissimum intelligendum esse, quod hic dicitur: *Confortavit seras portarum tuarum.*

Y. 3. Qui posuit fines tuos pacem: & adipe frumenti satiat te.

Nec solum munitissima est civitas S. Jerusalem, sed etiam immunis à bellorum periculis, unde & nomen habet *Jerusalem*, h. e. *visio pacis*. *Qui posuit*, diffudit pacem per universam regionem tuam usque ad ultimos ejus fines. Nec solum hæc civitas abundat copiâ bonorum, sed habet bona optima, & ipsam medullam bonorum. Illud, *adipe frumenti*, significat excellentiam ciborum, & illud, *satiat te*, ubertatem maximam. In Cælo pax summâ erit Sanctorum inter se, & cum Deo: cibus animæ erit veritas, & sapientia, non in figuris, & ænigmati-

matibus, nec sub cortice Sacramenti, vel Scripturarum, sed in se ipsis; & ita satiabuntur, ut non esuriant, neque sitiant in æternum. In Ecclesiâ peregrinante habemus pacem ad Deum, sed simul in Mundo pressuram sustinemus. Cum omnibus, quantum in nobis est, pacem habere curamus, sed versamur in medio eorum, qui oderunt pacem: proinde *foris pugnæ, intus timores* nunquam desunt. Adipe frumenti pascimur, sed non sinè variis integumentis: Verbum Dei habemus, sed in carne, & ipsam carnem Verbi verè manducamus, sed sub cortice Sacramenti. Aquas sapientiæ bibimus, sed ex stillicidio Scripturarum; & adeò non satiamur his bonis, ut nostra beatitudo interim sit esurire, & sitire. Multò minus ista conveniebant terrenæ Jerusalem, antiquæ Synagogæ Judæorum, quibus omnia contingebant in figuris.

V. 4. Qui emittit eloquium suum terræ, velociter currit sermo ejus.

Hortatus est Propheta S. civitatem, ut Deum laudet pro beneficiis sibi præstitis; nunc hortatur, ut laudet etiam
pro

pro beneficiis præstitis aliis nationibus, ex quibus cognosceret, quantò majora dona sibi, quàm aliis concesserit Deus. Laudate Deum, cujus præcepta, & decreta celerrimè deferuntur ad omnes res creatas, mox penetrant omnia, & executioni mandantur. Significat ordinem providentiæ Divinæ, qui se ad omnia extendit, idque summâ velocitate, quasi velocissimè accurrisset: nec enim necesse est sermonem Dei propriè moveri, cùm ubique præsens sit.

Ps. 5. *Qui dat nivem, sicut lanam, nebulam sicut cinerem spargit.*

Ps. 6. *Mittit crystallum suam sicut buccellas, ante faciem frigoris ejus quis sustinebit?*

Ab universali providentiâ descendit ad effectum unum particularem, frigus scilicet, & calorem aeris, qui etsi sensu percipitur, & omnibus notissimus est, in eo tamen apparet mirabilis potentia, & sapientia Dei, quam etiam meritò laudare debeant ii, qui in supernâ Jerusalem extra, vel supra mutationes temporum degunt. Aliquando tanta nivium, pruinae, & glaciei copia repentè existit,
ut

ut laus, & flumina, & ipsa maria congelentur, adeò ut plaustra bene onusta super lacus, & flumina ducantur. Et cum ea glacies ferreis ligonibus vix dirumpi queat; Deus tamen, cum ipsi placer, ventum calidum repente ex thesauris suis advocat, & dicto citius solvitur glacies omnium fluminum, & lacuum, & marium simul, & ubique ex rectis domorum, ex montibus, & collibus defluunt aquæ. Ita ferè in momento Deus rigorem frigoris cum caloris suavitate commutat. Nunc verba explicemus: *Qui dat nivem, sicut lanam*: aliquando ita tenuiter ningit, ut frustula nivis videantur similia atomis; aliquando ita granditer ningit, ut frusta nivium non tantum candore, & levitate, sed etiam magnitudine lanarum floccos imitentur. *Nebulam*, seu pruinam *sicut cinerem spargit*, h. e. tantâ densitate pruinam caliginosam diffundit, ut cinerem spargere videatur. *Mittit Chrystallam*, hebraicè glaciem &c., h. e. jussu suo causata est, ut glacies frigidissima in terrâ existat, cujus fragmenta habent figuram fragmentorum panis. *Denum admiratur*

K

tur

tur frigoris vehementiam: *ante faciem*, ad præsentiam tanti frigoris quis sustinere poterit? quis non congelabitur, & peribit?

¶. 7. *Emittet verbum suum, & liquefaciet ea: flabit spiritus ejus, & fluent aquæ.*

Nunc describit, quanta facilitate Deus faciat nivem, pruina, & glaciem recedere. Jubebit Deus, & mox liquefcent nix, pruina, & glacies, & continuò frigus remittetur. Subjungit modum, quo id faciat Deus: jubente Deo, surget ventus australis, perflabit undique aerem, & nix, pruina, & glacies solventur in aquas.

¶. 8. *Qui annuntiat verbum suum Jacob, justitias, & judicia sua Israel.*

¶. 9. *Non fecit taliter omni nationi, & judicia sua non manifestavit eis.*

Concludit, ostendens, quantum intersit inter providentiam Dei erga populum suum, & alias nationes: has docuit per effecta naturæ, ut ex rebus creatis agnoscerent Creatorem. Sed populum suum Jacob ipse docuit per Prophetas suos, Moysen, & alios; Deus Moyse legem dedit, ut eam traderet populo

pulo suo Israel; & ex hoc intelliges, quia non fecit taliter omni nationi, quia tibi soli, non aliis leges suas manifestavit. Hæc magis conveniunt Ecclesiæ, quæ recepit ipsum Verbum incarnatum per Apostolorum prædicationem, & multò sublimiorem legem, justitias, & judicia didicit: sed perfectissimè conveniunt Cælesti Jerusalem, cui Deus ipse coram annuntiat Verbum suum, & in ipso Verbo vident omnes habitatores Jerusalem judicia Dei, ordinem, ac dispositionem, & rationes providentiæ Divinæ, quæ nobis sunt abyssus multa.

PSALMUS CXLVIII.

Titulus, & Argumentum: *Alleluja.*

Tres ultimi Psalmi hunc titulum habent; & quidem Psalmus hic invitat omnes res creatas quasi ad chorum, ut suo modo omnes canant: Sequens invitat homines, ut propter plura, & majora beneficia accepta Deum laudent: Ultimus præterea mandat hominibus, ut etiam Deum laudent per omnia instrumenta musica.

v. 1. Laudate Dominum de Cælis: laudate eum in Excelsis,

K 2

N. 2.

℣. 2. Laudate eum omnes Angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus.

Primo loco invitantur Angeli. Illud, *laudate*, non est imperantis, nec propriè exhortantis, quasi Angeli desint officio suo; sed est invitantis per affectum complacentis, & optantis, E. g. Uti-
nam omnes res creatæ Creatorem lau-
dent! & vos Angeli, qui primi estis in
ordine rerum creatarum, pergite, ut
facitis, de habitaculo vestro Cælesti lau-
dare Dominum. *℣. 2.* Idem repetit; ubi
per *Virtutes*, hebraicè exercitus, intellige
militem Cælestem, seu eosdem Angelos.

*℣. 3. Laudate eum Sol, & Luna, lau-
date eum omnes Stellæ, & Lumen.*

*℣. 4. Laudate eum Cæli Cælorum, &
Aquæ omnes quæ super Cælos sunt, lau-
dent Nomen Domini.*

Post Angelos invitat omnes partes
Mundi Superioris, Solem, Lunam &c.
quæ Deum laudant magnitudine, velo-
citate, efficacitate, splendore, pulchri-
tudine admirabili, quomodo omne opus
egregium, opificem laudare dicitur. Per
Cælos Cælorum intellige Cælos superio-
res, quibus subjecti sunt Cæli inferiores,
in

in quibus nubes concrefcunt, aves volitant.

v. 5. *Quia ipfe dixit, & facta sunt, ipfe mandavit, & creata sunt.*

v. 6. *Statuit ea in æternum, & in ſæculum ſæculi: præceptum poſuit, & non præteribit.*

Hæc eſt ratio, cur omnia, hætenus nominata Deum laudare debeant: *Quia ipſe dixit, fiat lux, & facta eſt lux &c.* Ipſe mandavit rei non exiſtenti, ut exiſteret, & mox obediens cœpit exiſtere, quæ antea nihil erat. *Statuit ea &c.*, conſtituit, ut ſemper mancant. *Præceptum dedit Angelis*, ut ſemper Deum laudent; *Soli, & Lunæ, & Stellis*, ut circummeundo, & illuſtrando, ſerviant humano generi, quod præceptum non erit irritum.

v. 7. *Laudate Dominum de terra, dracones, & omnes abyſſi.*

Transit ad Mundum inferiorem, ubi ſunt creaturæ corruptibiles. *Laudate Dominum omnia*, quæ eſtis in terrâ, vel pertinetis ad terram. Tum incipit particularia nominare, & primò meminit aquarum, & piſcium: nam per *dracones* intelliguntur hoc loco magni piſces, vide

Ps. 103. v. 29.; & per abyssos aquarum profunda.

v. 8. Ignis, grando, nix, glacies, spiritus procellarum, quæ faciunt verbum ejus.

Ab aquarum abyssu transit ad aerem, ubi inveniuntur ignes, h. e. fulgura, fulmina, coruscationes, grando &c. Spiritus procellarum, h. e. venti vehementes, qui tempestates excitant, & in gentes pluvias secum ferunt: quæ omnia obediunt præcepto ejus, dum iis scil. utitur, ut instrumentis ad malos puniendos, vel bonos admonendos.

v. 9. Montes, & omnes colles, ligna fructifera, & omnes Cedri.

v. 10. Bestiæ, & universa pecora, serpentes, & volucres pennatæ.

Ex aere redit in terram: nominat primò partes eminentiores, Montes, Colles, ex quibus subintelliguntur campi patentes, & valles: deinde nominat, ligna fructifera, & infructifera, ut Cedri, quæ tamen ad ædificia domorum, & navium requiruntur. Tum subdit orationem ad omnia animantia, non ut ipsa Deum laudent, sed homines considerantes utilitatem, quæ ex eis capitur, eique debitas gratias

gratias agant. Animantia, etiam quæ nobis terrorem incutiunt, ut leones, serpentes; vel molestiam, ut culices, musicæ, homini utilia sunt: nam erudiunt nos ad humilitatem, dum in memoriam revocant inobedientiam, & superbiam parentum primorum, nobis hæreditariam, ob quam imperium in animantia magnâ ex parte perdidimus.

℣. 11. Reges terræ, & omnes populi: Principes, & omnes Iudices terræ.

℣. 12. Juvenes, & Virgines: Senes cum junioribus, laudent nomen Domini, quia exaltatum est nomen ejus solius.

Demum genus humanum citat ad laudes Dei, atque ut neminem omittat, enumerat tres hominum differentias. primò potestatis: *Reges, & populi*, h. e. qui imperant, & qui parent; & quia, qui imperant, non sunt ejusdem ordinis, sed alii aliis præsumt, addit: *Principes*, supremi videlicet, & omnes iudices, qui à Principibus auctoritatem habetis. Secundò sexûs: *Juvenes, & Virgines*, h. e. viri, & fœminæ. Tertiò ætatis: *Senes cum junioribus*. Omnes igitur laudent nomen Domini, quia non est aliud nomen verè

sublime, & altum, & omni laude dignum, nisi Dei nomen. Res enim creatæ, quavis magnæ, si ad magnitudinem Dei comparentur, nihil sunt, & quidquid magnitudinis, excellentiæ habent, ab illo habent, qui solus altissimus jure nominatur, & est.

ψ. 13. *Confessio ejus super Cælum, & Terram, & exaltavit cornu populi sui.*

Ideo *exaltatum est Nomen ejus solius*, quia omnia, quæ in Cælo, & quæ in terrâ sunt, confitentur laudes ejus, ita pleni sunt Cæli, & terra gloriâ ejus: & ipse per se solus sublimis, & excelsus, exaltavit potentiam, & gloriam populi sui Israel, eligendo eum in populum peculiarem, dando legem proprio digito scriptam, singulari providentiâ regendo.

ψ. 14. *Hymnus omnibus Sanctis ejus, Filiis Israel, populo appropinquanti sibi.*

Conclusio: igitur Hymnus Deo canendus præcipuè convenit omnibus Deo dicatis, & consecratis, filiis Israel nempe non tam illis carnalibus (hi enim cum durâ cervice essent, Deo non propinquabant, ut hic rectè monet S. Aug.) quàm Spiritualibus, qui populus est præter ceteros omnes Deo ipsi propinquans
verâ

verâ cognitione, & fide, & vero cultu, & adoratione, verâ filiali fiducia, & dilectione

PSALMUS CXLIX.

Titulus: *Alleluja.*

Argumentum est obligatio, quâ tene-
tur populus Dei laudare Dominum suum
præter ceteras gentes, ob gloriam sempiter-
nam sibi promissam, & ad quam finito præ-
senti exilio sine dubitatione perveniet.

V. 1. *Cantate Domino canticum no-
vum, laus ejus in Ecclesia Sanctorum.*

Hi tres ultimi Psalmi inter se conne-
ctuntur, & unus continuatur cum alio;
& ideo forte in officio Canonico ad lau-
des, quasi unus Psalmus, concinuntur.
Ait igitur: O vos sancti, qui populus estis
Deo propinquans, *Cantate Domino can-
ticum novum*, h. e. ceteræ creaturæ can-
tant canticum ratione creationis, quod est
canticum vetus; vos autem cantate ratio-
ne renovationis, justificationis, glorifica-
tionis, quod est canticum novum, super
novâ materiâ, à novis hominibus decan-
randum. Cantate autem, quia decet, ut
laus Dei potissimum audiat in congre-
gatione Sanctorum.

K S

V. 2,

Ps. 2. Lætetur Israel in eo, qui fecit eum, & filii Sion exultent in Rege suo.

Canticum novum magnam habet lætitiā, quia annuntiat beneficia perfectæ felicitatis, & quia ardentissimo amore procedit. Igitur Israel, populus Dei electus, qui cantat canticum novum, lætetur cantando in eo, seu conditore suo, qui non solum creavit naturam, sed etiam donavit gratiam, & sic fecit, non solum ut esset, sed ut esset Israel. *Et filii &c.*, idem repetit.

Ps. 3. Laudent nomen ejus in choro, in tympano, & psalterio psallant ei.

Nec solum cantent canticum cum lætitiā, & exultatione, sed adjungant instrumenta musica, h. e. non solum ore, sed & opere, non linguā tantum, sed etiam manu, h. e. vitā, & moribus cantent. Atque igitur: *Laudent eum in choro*, vocibus consonis simul concinentes, *in tympano, & psalterio*, manibus psallentes lætitiæ sonitum edant.

Ps. 4. Quia beneplacitum est Domino in populo suo, & exaltabit mansuetos in salutem.

Hæc est ratio cantici novi, quia complacuit sibi Dominus in populo suo, h. e. amavit

amavit eum ab æterno ex merâ benignitate suâ; & beneplacitum hoc reipsâ implebit, quia populum suum humilem, & mitem exaltabit usque ad summam excellentiam, quæ est æterna salus. Porro istud beneplacitum Dei est fundamentum, & prima radix omnium bonorum nostrorum: nam ideo prædestinavit, ideo vocavit, ideo justificavit, ideo glorificavit, *quia sibi complacuit in populo suo.*

¶ 5. *Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis.*

Describit futuram gloriam electorum, ob quam toto corde cantare debebant canticum novum. *Exultabunt sancti in gloria illâ cælesti, & simul lætabuntur in cubilibus suis, in loco illo summæ quietis. Erunt itaque in cubilibus, ut quiescant à laboribus, non ut dormiant, nec ut requiescant ab actione laudationis.*

¶ 6. *Exaltationes Dei in gutture eorum, & gladii ancipites in manibus eorum.*

In illâ supernâ felicitate adeò non sunt otiosi sancti, ut & ore cantent, & manibus gladios vibrent. Per gladios intellige potestatem judicariam, quâ Sancti omnes in die novissimo ferient persecutores suos.

¶ 7.

v. 7. Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis.

Ad hoc utentur Sancti gladiis bis acutis, ut in die iudicii vindictam sumant de hostibus suis, & eos increpent, atque eis exprobrent iniquitates suas: *Stabunt enim tunc iusti in magnâ constantiâ adversus eos, qui se angustiauerunt.* Sap. 5.

v. 8. Ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis.

Tunc Sancti potestate suâ judiciariâ & ferient condemnando, &, per ministros suos sententiam exequendo, alligabunt Reges gentium *in compedibus* & Principes terræ *in manicis ferreis*, dum cum Christo in extremo die iudicii sententiam ferent adversus Antiochos, Herodes, Nerones, Diocletianos, & ceteros Principes infideles, ac dicent: *ligatis manibus, & pedibus projiciantur in tenebras exteriores,* Matth. 22.

v. 9. Ut faciant in eis iudicium conscriptum; gloria hæc est omnibus Sanctis ejus.

Hic aperte declarat Propheta, quorsum dixit, *ad faciendam vindictam* &c.: ut Sancti, qui in terris injustè iudicati sunt,

sunt, *faciant* justum *judicium*, jam olim conscriptum, decretum, firmatum, ut mutari non possit. *Gloria hæc* sedendi cum Christo in nubibus, & judicandi Mundum, & Principes ejus, erit *omnibus Sanctis ejus*. Licet enim Beda dicat, duos ordines futuros electorum, unum judicantium cum Christo, alterum misericorditer judicandorum; tamen illi, qui misericorditer judicati fuerint, postea etiam cum Christo judicabunt persecutores suos, ut constat ex 1. Cor. 16.

PSALMUS CL.

Titulus: *Alleluja.*

Argumentum: *Invitatur populus Dei ad laudes Domini in summo Cælo habitantis, cum omnibus musicis instrumentis, ut hoc modo demonstret ardentissimum affectum suum.*

℣. 1. *Laudate Dominum in Sanctis ejus, laudate eum in firmamento virtutis ejus.*

O vos electi, & Sancti laudate Dominum in Sanctis ejus, hebraicè, in Sanctuario cælesti habitantem. Tum idem repetit.

petit. Cælum etiam dicitur *firmamentum virtutis* seu fortissimum palatium, & thronus altissimus Dei. Quia tamen sanctuarium Dei supremum sunt animæ justorum; imò ipsi Sancti sunt templum Dei; ideo potest etiam cum Patribus simpliciter hic v. exponi de Sanctis hominibus, quatenus in eis Deus habitat, ut in præcipuo sanctuario suo.

v. 2. *Laudate eum in virtutibus ejus, laudate eum secundum multitudinem magnitudinis ejus.*

Docet Deum laudandum, non quia in Cælo simpliciter habitat; sed quia in eo habitat, ut omnipotens Imperator, & Dominus omnium rerum: nam per *virtutes* hoc loco non intelliguntur virtutes morales, nec exercitus Angelorum, sed robur, & potentia; & per *magnitudinem* intelligitur excellens magnitudo: Sic *multitudo dulcedinis*, h. e. excellentia dulcedinis. Ergo ait, *laudate eum* ob magnas vires, & magnam robur ejus: *laudate eum*, quia eximia est magnitudo ejus, cum sit absolutè, & simpliciter magnus. De magnitudine Dei vide *fusus. Ps. 144. v. 3.*

v. 3.

V. 3. Laudate eum in sono tubæ, laudate eum in psalterio, & cithara.

Tria sunt instrumentorum Musico-
rum genera, vox, flatus, & pulsus: om-
nium meminit; hîc nominantur *tubæ*,
quæ flatu sonitum reddunt; *psalterium*,
& *cithara*, quæ pulsu chordarum reso-
nant. Psalterium enim esse instrumen-
tum decem chordarum, non semel legi-
tur in Psalmis.

*V. 4. Laudate eum in tympano, & cho-
ro, laudate eum in chordis, & organo.*

Hîc numerantur omnia genera: nani
tympanum, & *chordæ* pulsantur; *chorus*
vel est instrumentum musicum nobis
incognitum, vel concentus vocum hu-
manarum: *Organum* inflatur: licet enim
ignotum sit, quid *organum* hoc loco signi-
ficet; tamen probabiliter dici potest, esse
instrumentum plurium tiliarum simul
conjunctarum, ad cujus postea imitatio-
nem facta sunt ea, quæ nos *Organa* vo-
camus.

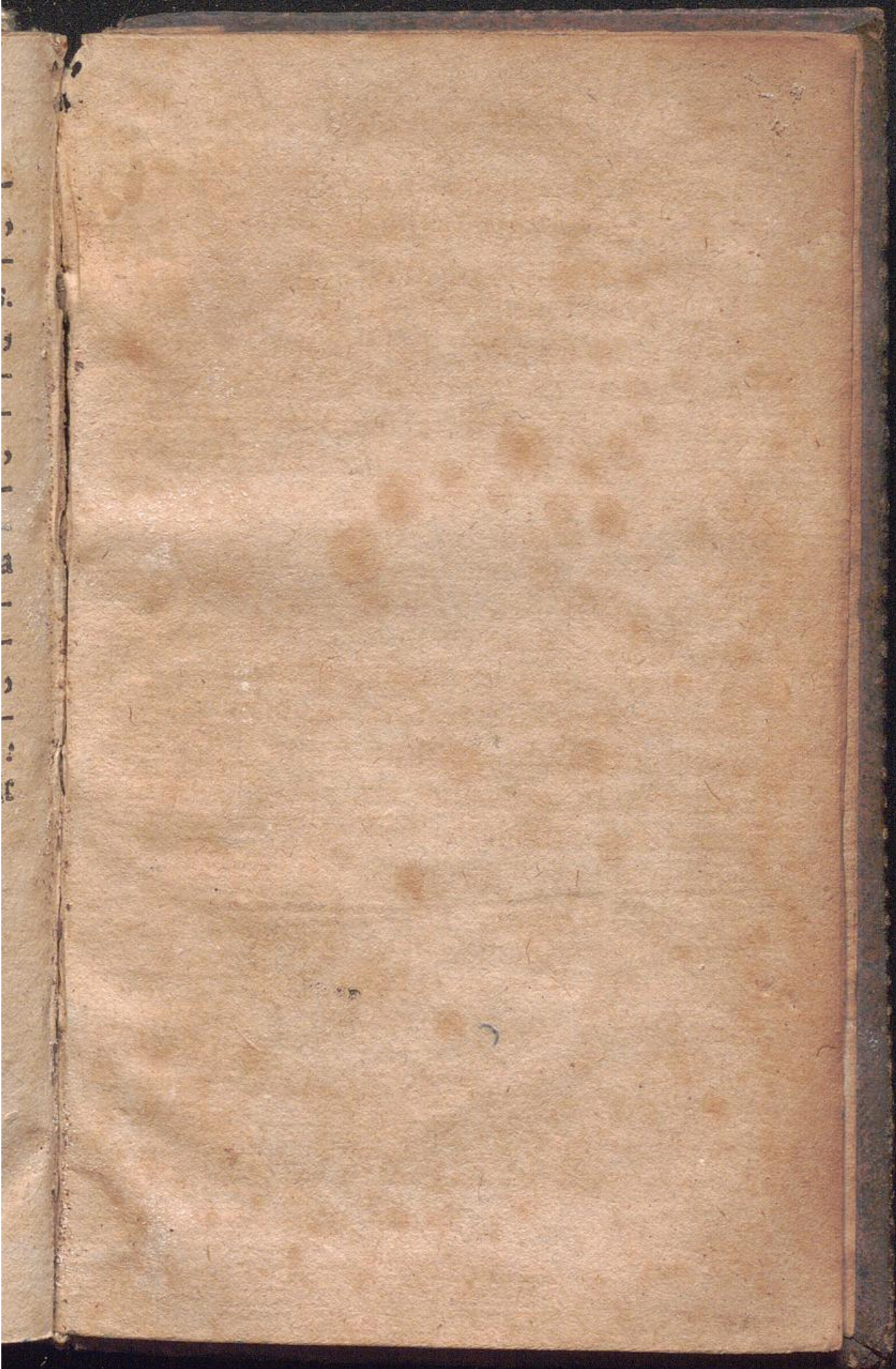
*V. 5. Laudate eum in cymbalis bene so-
nantibus, laudate eum in cymbalis jubila-
tionis: omnis spiritus laudet Dominum.*

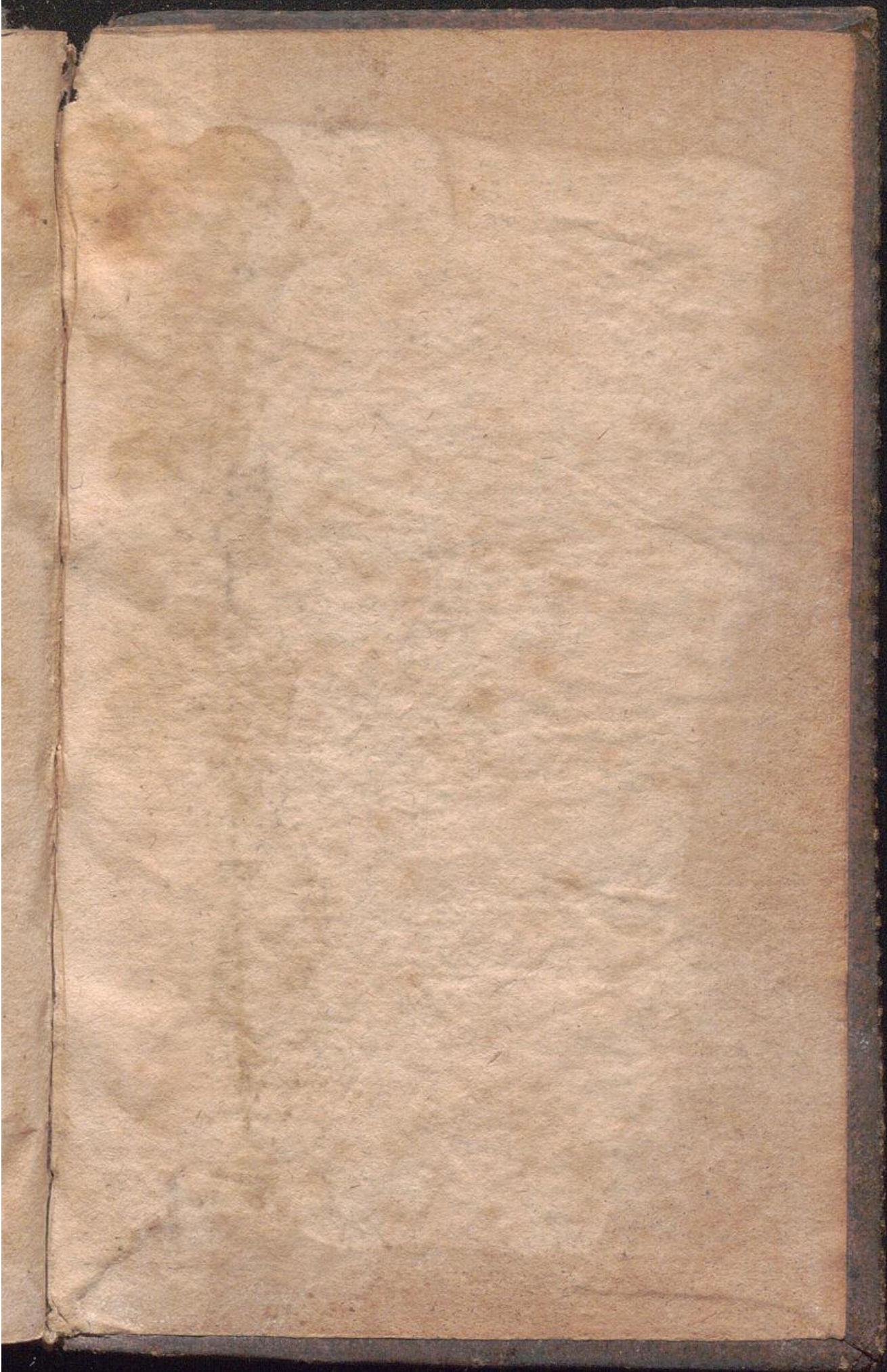
Cym-

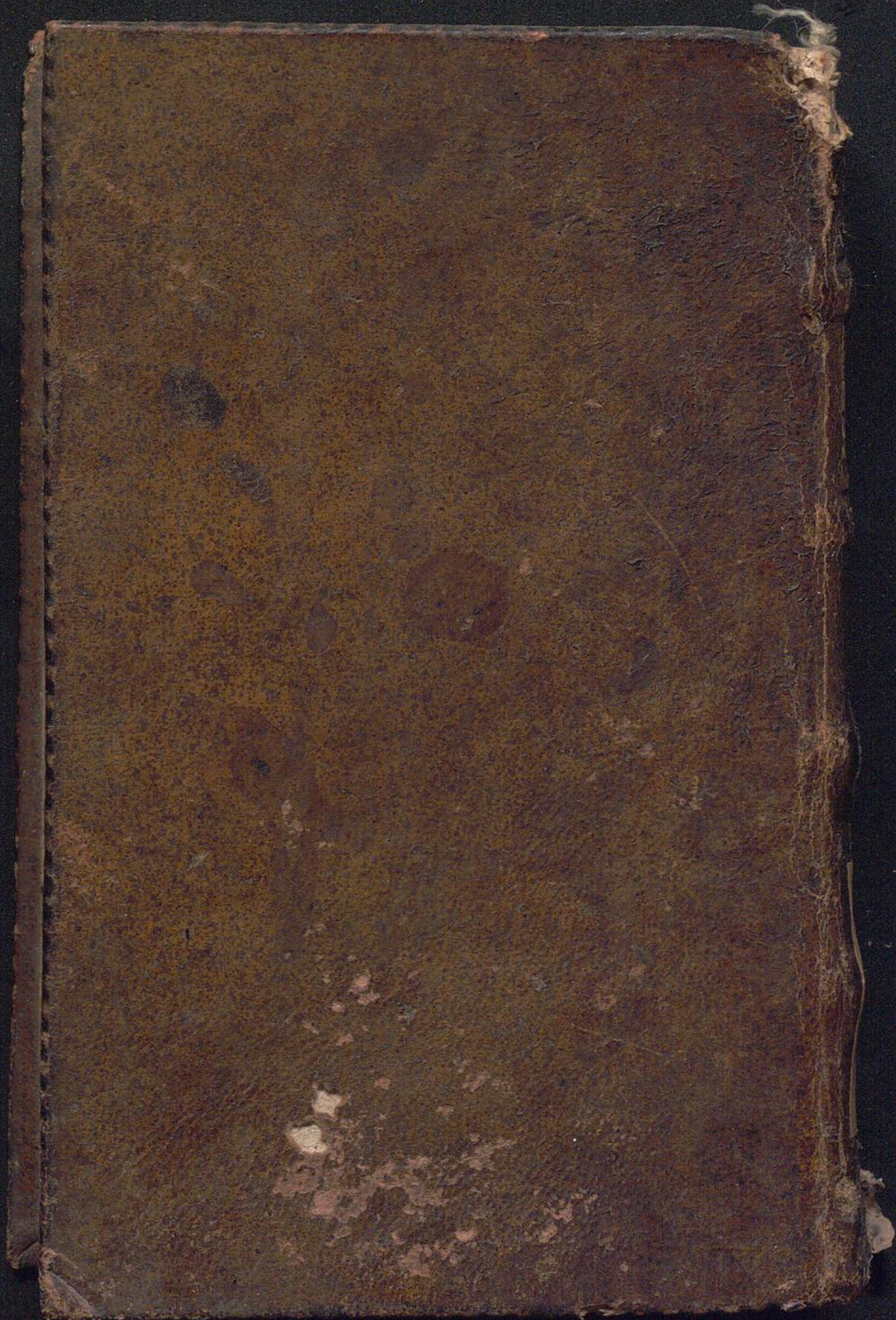
Cymbala quatiuntur, & rinnitum reddunt. Dicuntur Cymbala jubilationis, quia magnum, latumque sonitum reddunt, quales campanæ apud Christianos. Illud, *omnis Spiritus laudet Dominum*, quatuor habet explicationes: omiſſis ceteris, quarta eſt, ut per *Spiritum* intelligamus generatim omnia, quæ vivunt, ſive ſpiritali vitâ, ut Angelos; ſive animali, ut beſtias; ſive utrâque, ut homines; ſive metaphoricâ vitâ, ut cetera omnia, quæ licet in ſe inanima ſunt, tamen *Deo vivere* dicuntur, quia ita ſerviunt, & obediunt Deo, ac ſi viverent, & ſentirent, & Creatoris mandata perciperent; unde eſt illud Eccleſiaſticum: *Regem, cui omnia vivunt*. Atque hic ſit finis Commentarii.

O. A. M. D. G.

BELEKUM
IN
PSALMOS

Th
3172